

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

วิทยานิพนธ์

ของ

จันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**A STUDY OF MULTIGRADE CLASSROOM MANAGEMENT
IN SMALL-SIZED SCHOOLS UNDER BURIRAM
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

Chanpen Kritttayanawat

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Curriculum and Instruction**

November 2011

Copyright of Buriram Rajabhat University

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3		
ผู้วิจัย	จันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช		
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร.สุรชัย ปิยานุกูล	ที่ปรึกษาหลัก	
	ดร.สาธิต ผลเจริญ	ที่ปรึกษาร่วม	
ปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 77 คน และครูผู้สอน จำนวน 154 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .94 และใช้วิธีประชุมกลุ่มสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในแต่ละด้านเป็นดังนี้
  - 1) ด้านผู้บริหารมีปัญหาในเรื่องการสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน
  - 2) ด้านสมรรถนะครูมีปัญหาเรื่องครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย
  - 3) ด้านบริหารจัดการโรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
  - 4) ด้านการจัดการเรียนรู้โรงเรียนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ให้เด็กมีความสามารถต่างอายุกันมาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกันน้อย
  - 5) ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนไม่พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
  - 6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาน้อย

2. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน คือ รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนจำนวนน้อยและ แก้ปัญหาขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นสามารถปรับตารางเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้แบบคละชั้น โดยเน้นทักษะที่สำคัญที่เป็นทักษะร่วมในการแสวงหาความรู้ ครูผู้สอนสามารถจัดชุดแผนการเรียนรู้ได้ตามบริบทตรงตามระดับที่คละชั้น เนื่องจากแผนการเรียนรู้แยกเป็นแต่ละชั้นปี จึงนำมาจัดรวมกันได้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้นให้โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ครอบคลุมทุกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาและขยายผลการเรียนการสอนแบบคละชั้น นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพนักเรียนและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู

TITLE	A Study of Multigrade Classroom Management in Small-Sized Schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 3		
AUTHOR	Chanpen Kritayanawat		
THESIS ADVISORS	Dr. Surachai Piyanukool	Major Advisor	
	Dr. Satit Pholcharoen	Co-advisor	
DEGREE	Master of Education	MAJOR	Curriculum and Instruction
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR	2011

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the suitable multigrade classroom management in the small-sized schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 3. The samples were 77 school administrators and 154 teachers, selected by using multi-stage random sampling technique. The instrument used in this study was a 5-rating scale questionnaire with its reliability value at .97 and group discussion. The statistics used for analyzing the collected data were percentage and mean.

The findings were as follows:

1. The operational problems of the small-sized schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 were mostly at "moderate" levels. The problems of each aspect were as follows: 1) administrators: they faced the problems in empowering the teachers to have academic leadership and create new ideas for operation; 2) teachers' competencies: teachers could not provide the diversity learning activities; 3) school administration: they did not analyze the inside and outside environment problems of schools for making school quality development plans; 4) learning management: schools have the low ability in clustering learning management to provide children with different ages to study at the same class; 5) learning environment: they did not develop both inside and outside schools; and 6) community participation: the community played the low important roles in determining policy guidelines and goals of educational management.

2. The suitable multigrade classroom management in the small-sized schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 for school administrators and teachers was the clustering learning-teaching management model which was run by small-sized schools with the low number of students and teachers and inadequate teachers for each classroom . The schools provided the clustering classes that can adapt the timetables accurately with clustering learning characteristics focusing on skill-based cooperation in searching knowledge. The teachers could apply learning packages with grade level contexts according to the lesson plans separated for each level, therefore, they can combine together with grade level of each school context. These affected educational quality development and students' quality. In addition, the Office of Basic Educational Committee had the budget supporting the policy in providing the clustering learning-teaching activities to small-sized schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 covering all schools for developing and expanding the clustering learning-teaching to reach the students' potential development and solve the problem of inadequate teachers

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง จาก ดร. สุรชัย ปิยานุกูล ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.สาธิต ผลเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิยาภรณ์ ศิริภาณุมาศ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยเหลือแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขอย่างละเอียด มีผลให้วิทยานิพนธ์มีความชัดเจน และสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือและให้กำลังใจในการเรียน ตลอดจนเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์

ขอขอบคุณนายศักดิ์ จันทร์ผอย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานูริรัมย์ เขต 3 นายเอกชัย ปุยะติ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานูริรัมย์ เขต 3 และ ดร. อัจฉรา ฉายวิวัฒน์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานูริรัมย์ เขต 3 ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการให้เอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย จนทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นผลให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วง และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนุริรัมย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้เอื้อนาม ณ ที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณนายธวัช กฤตยานวิช นายปรัดถกร กฤตยานวิช นางสาวกฤษนิภา กฤตยานวิช และญาติพี่น้องทุกคน ที่คอยให้กำลังใจสนับสนุนอย่างอบอุ่นมาโดยตลอดและช่วยเหลือจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

คุณค่าและประโยชน์ที่จะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่คุณครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาต่อไป

จันทร์เพ็ญ กฤตยานวิช

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544.....	7
จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544.....	8
แนวทางการจัดสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น.....	12
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	12
การกำกับติดตาม ประเมินและรายงาน.....	13
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	13
หลักการ.....	13
จุดมุ่งหมาย.....	14
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน.....	14
คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	15
มาตรฐานการเรียนรู้.....	16
รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก.....	20
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเครือข่ายเรียนรวม.....	21
รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ.....	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม.....	25
รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร.....	26
รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น.....	27
การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา.....	33
ปัญหาของ โรงเรียนขนาดเล็ก.....	35
การจัดการเรียนการสอน.....	35
การบริหารจัดการ โรงเรียน.....	36
ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา.....	37
ข้อมูล โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
งานวิจัยในประเทศ.....	41
งานวิจัยต่างประเทศ.....	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผล.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	97
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ วิจัย.....	98
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย.....	102
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย.....	104
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	106
ภาคผนวก จ การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	116
ประวัติย่อของผู้วิจัย	124

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนครู จำนวนนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3.....	38
2	ประชากรที่ใช้ศึกษาจำแนกเป็นรายโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3.....	52
3	ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา.....	64
4	ความถี่และค่าร้อยละด้านผู้บริหาร	65
5	ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านสมรรถนะครู	67
6	ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านบริหารจัดการ	69
7	ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านการจัดการเรียนรู้	70
8	ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้	71
9	ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	72
10	การวิเคราะห์สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้าน	73
11	ค่าความถี่และค่าร้อยละรูปแบบการจัดการเรียนการสอน.....	74
12	ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ	117
13	ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ..	119
14	การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	120
15	ค่าความเชื่อมั่นและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม.....	122

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ลักษณะเครื่องถ่ายเรียนรวมคู่.....	21
2 ลักษณะเครื่องถ่ายเรียนรวมสามโรงเรียน.....	22
3 ลักษณะเครื่องถ่ายเรียนรวมสี่โรงเรียน.....	22
4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	56
5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	58

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550 : 20) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2545) ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาตามมาตรา 10 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเพื่อสนองตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ประชากรจึงควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 6)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างมีคุณภาพและเต็มศักยภาพของแต่ละคน โดยมีสถานศึกษาในความรับผิดชอบ จำนวน 31,821 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 13,915 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.78 ของโรงเรียนทั้งหมด โรงเรียนเหล่านี้มักจะต้องบริหารจัดการท่ามกลางปัญหาหลายประการ เช่น ขาดแคลนครูสอนไม่ครบชั้น ขาดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่ามีคุณภาพการศึกษาค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัยหลายด้าน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เป็นหน่วยงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนภาครัฐและเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 216 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา จำนวน 77 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 35.65 โรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัยต่าง ๆ

จึงต้องการสร้างระบบ โรงเรียนให้มีความเข้มแข็งทั้งระบบมากกว่าที่จะสร้างโรงเรียนบางโรงเรียนในระบบให้เข้มแข็ง โดยการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกโรงเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. 2554 :1)

สภาพการณ์ปฏิบัติงานของโรงเรียนในปัจจุบันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า แม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็ง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี แต่หากพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติโดยรวม และผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะเห็นว่า โรงเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา ทั้งนี้ เนื่องจาก โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยทั่วไป จะประสบสภาพปัจจุบันปัญหาที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ มีการลงทุนด้านทรัพยากรสูงเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ทั้งนี้ สาเหตุที่สำคัญอันดับแรกคืออัตราการลดลงของประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีแนวโน้มลดลงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากข้อมูลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549-2552 มีโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 33.23 35.88 37.94 41.90 และ 43.73 ตามลำดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ก็เช่นเดียวกัน นอกจากประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) ลดลงแล้ว มีอัตราการย้ายของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมาก จึงทำให้นักเรียนที่เป็นตัวป้อนให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ลดลงตามลำดับ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-2553 มีโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 18.90 20.59 21.43 21.79 28.15 30.80 และ 32.49 ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. 2554 :2) และจากการศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผ่านมามีการประสบปัจจุบันปัญหาใน 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียน และด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. 2554 :2)

ด้านการจัดการเรียนการสอนถือว่าเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะและลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ ครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชา เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนน้อย การจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้นยังเป็นเรื่องใหม่ ครูและผู้ปกครองจำนวนหนึ่งยังไม่เชื่อมั่น

ในการเรียนการสอนลักษณะนี้ การเรียนการสอนที่แยกส่วนตามรายวิชา ขาดการบูรณาการ ทั้งด้านเนื้อหาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การละเลยการเรียนรู้จักเด็ก และการติดตามการพัฒนาเด็ก เป็นรายบุคคลทำให้นักเรียนจำนวนหนึ่งเรียนไม่ทัน และอาจถูกทอดทิ้ง บทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจที่จะจูงใจนักเรียนได้กระตือรือร้นต่อการเรียน

ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียน การปฏิบัติงานของโรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนอย่างแท้จริง การดำเนินการของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่ผ่านมายังต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ในเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งยังมีบทบาทน้อย และยังคงขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสาธารณชนอย่างทั่วถึง

ด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ภายได้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด การวางแผนการจัดการศึกษา โดยการเพิ่มจำนวนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูสอนไม่ครบชั้น การพัฒนานุเคราะห์ครูและผู้บริหารซึ่งได้รับการพัฒนาน้อย ส่วนใหญ่จะพัฒนาด้านอื่นมากกว่าด้านการเรียนการสอน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลดลง ซึ่งกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 :4)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบสภาพปัญหาการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและขยายผลการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพนักเรียน และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย โดยการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการ และกระบวนการในการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กของนักการศึกษาหลายท่านและได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหา ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

1.1.1 ด้านผู้บริหาร

1.1.2 ด้านสมรรถนะครู

1.1.3 ด้านการบริหารจัดการ

1.1.4 ด้านการจัดการเรียนรู้

1.1.5 ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

1.1.6 ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน

1.2 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 6 รูปแบบ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 489 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ จำนวน 231 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนใน โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 77 คน

2.2.2 ครูผู้สอนใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 154 คน

2.3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มี จำนวนครูไม่ครบชั้น และผู้บริหาร โรงเรียนที่มีจำนวนครูครบชั้น โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มาดำเนินการประชุมกลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา คั้งนี้

2.3.1 ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีครูครบชั้น จำนวน 5 คน

2.3.2 ผู้บริหาร โรงเรียนครูที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 5 คน

2.4 ตัวแปรที่ศึกษา

2.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้แก่

2.4.2.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม

2.4.2.2 รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ

2.4.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

2.4.2.4 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร

2.4.2.5 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น

2.4.2.6 รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำและข้อความเฉพาะ ตามความมุ่งหมายของ การวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย คั้งนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร จำนวน 6 รูปแบบ
2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
3. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู ตำแหน่งครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
4. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
5. สมรรถนะครู หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งมี พฤติกรรมที่เกิดจากการรวมความรู้ ทักษะ คุณลักษณะทัศนคติและแรงจูงใจของข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่น
6. การบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ ที่สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งการกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้
7. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มาบูรณาการ ซึ่งส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนสูงขึ้น
8. สภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนขนาดเล็ก รวมถึง สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ บุคลากร แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก
9. การมีส่วนร่วมกับชุมชน หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็กพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดทิศทางนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้เสนอ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ และได้กำหนดเรื่องที่สำคัญประกอบการค้นคว้างานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544
2. การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. โรงเรียนขนาดเล็ก
  - 3.1 ความหมายโรงเรียนขนาดเล็ก
  - 3.2 ความเป็นมาของโรงเรียนขนาดเล็ก
  - 3.3 รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
  - 3.4 ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก
4. ข้อมูลโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 4-34) ได้ให้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

หลักการ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทย จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักสูตร

มีความยืดหยุ่นทั้งสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบและ
เทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คือ มุ่งพัฒนาคนไทยเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 9 ประการ

1. เห็นคุณค่ามีวินัยในตัวเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม
ค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล มีทักษะศักยภาพด้านสื่อสาร เทคโนโลยี
4. มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การคิด การสร้างปัญหา
การดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพ บุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพการผลิตการบริโภค ที่นิยมผลิตมากกว่าบริโภค
7. เข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต
8. สำเนียงอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี กีฬา ภูมิปัญญา ทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติ ท้องถิ่น ทำประโยชน์สิ่งดีงามให้สังคม

โครงสร้าง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักสูตร จุดหมาย และมาตรฐาน
การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา
จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการเรียนรู้
  - ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
  - ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
  - ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
  - ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6
2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้
ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน
เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้
  - 2.1 ภาษาไทย
  - 2.2 คณิตศาสตร์
  - 2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาอังกฤษ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

5. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดไว้เป็นช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้น ป.1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้น ป.4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น ม.1 -3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้น ม.4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง

การจัดหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้น ป.1- 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้น ป.1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาโดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหน่วยกิต

การจัดเวลาเรียน ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียน ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมรวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ กรณีศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัด โดยครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้

การจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหา และกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อมน้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด เป็นต้น

2. การบูรณาการแบบคู่ขนานมีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดระยะทางโดยการวัดเงาคิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา

หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวัด
สิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา ทำศัพท์เกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียน
ค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดทำกิจกรรม
เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบ โครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็น
โครงการ โดยผู้เรียนและครู ผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียน
ต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนแยกกันนั้นมา
รวมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีมในกรณีที่ต้องการเน้น
ทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรม
เข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

แนวทางการจัดสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น กำหนดดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1-3 (ป.1-ม.3) แต่ละปีต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระ แต่เมื่อเรียนจบ
ช่วงชั้นผู้เรียนต้องครบทุกสาระ และมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่
หลักสูตรกำหนด

ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) แต่ละภาคเรียนไม่จำเป็นต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่ม
 ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระ แต่เมื่อเรียนจบช่วงชั้น
ผู้เรียนต้องเรียนครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และครบทุกสาระในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และมี
ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนดในการพิจารณาว่ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ใดจำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระในแต่ละปีหรือแต่ละภาคเรียน หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ
ธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นทักษะได้แก่ ภาษาไทย
ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ อาจจำเป็นต้องจัดให้เรียนครบทุกสาระในแต่ละปีหรือแต่ละ
ภาคเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน
2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา
3. การประเมินคุณภาพระดับชาติ

การกำกับติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการวางแผน และดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแลและประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผล การจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

โดยสรุปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 จัดทำขึ้นตามหลักการและจุดหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยระดับช่วงชั้น สารการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดหลักสูตรสถานศึกษา และการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาค้นคว้า และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. รักความเป็นไทย

8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุถึงที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบ เพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนา

คุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคล มีทักษะในการคิดวิจารณ์ ถอดคิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียนดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอน จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้อารมณ์และประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน การจัดการเรียนรู้ ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3 ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่าง บุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมาย

4.1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

4.1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับ ธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้ง ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

4.2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

4.2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สร้างสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและความเจริญก้าวหน้าทาง วิชาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความ ต้องการของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคม โลก ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบ วินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและ ยึดมั่นในการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นไปตาม เจตนารมณ์ มาตรา 80 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

ความหมายโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาดังแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ความเป็นมาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เป็นหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนภาครัฐและเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 216 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา จำนวน 77 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 35.65 โรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัยต่าง ๆ จึงต้องการสร้างระบบโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งทั้งระบบมากกว่าที่จะสร้างโรงเรียนบางโรงเรียนในระบบให้เข้มแข็ง ภารกิจเร่งด่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 คือการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป หรืออีกนัยหนึ่งคือ ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพการณ์ปฏิบัติงานของโรงเรียนในปัจจุบันของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า แม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็ง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี แต่หากพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติโดยรวม และผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะเห็นว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา ทั้งนี้ เนื่องจาก โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยทั่วไป จะประสบสภาพปัจจุบันปัญหาที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ มีการลงทุนด้านทรัพยากรสูงเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ทั้งนี้ สาเหตุที่สำคัญอันดับแรกคืออัตราการลดลงของประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีแนวโน้มลดลงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากข้อมูลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549-2552 มีโรงเรียนขนาดเล็กร้อยละ 33.23 35.88 37.94 41.90 และ 43.73

ตามลำดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ก็เช่นเดียวกัน นอกจากประชากรวัยเรียนระดับประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) ลดลงแล้ว มีอัตราการย้ายของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมาก จึงทำให้นักเรียนที่เป็นตัวป้อนให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ลดลงตามลำดับ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-2553 มีโรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 18.90 20.59 21.43 21.79 28.15 30.80 และ 32.49 ตามลำดับ และจากการศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผ่านมามีประสบการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกัน นั่นคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และจากการสำรวจความคิดเห็นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2551) พบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานใน 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียน และด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551 : 18-26) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ พบว่า มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกัน สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่นำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนได้ ดังนี้

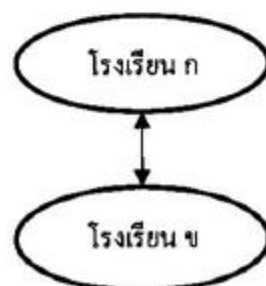
1.รูปแบบการจัดการเรียนการสอน เครือข่ายเรียนรวม

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม

การจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายเรียนรวมเป็นการรวมชั้นเรียนภายในเครือข่ายของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนครูที่ส่งผลให้ครูไม่ครบชั้นเรียน เมื่อมีการรวมชั้นเครือข่ายที่จับคู่กัน หรือเป็นกลุ่มย่อย ส่งผลให้มีครูครบชั้น วัสดุอุปกรณ์การสอนมีเพียงพอ สร้างความมั่นใจให้กับชุมชนในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ

ลักษณะของรูปแบบเครือข่ายเรียนรวมกัน

1. ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมคู่

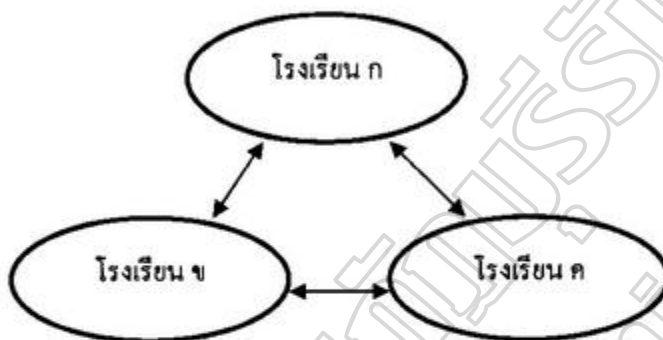

ภาพประกอบ 1 ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมคู่

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 18)

จากภาพประกอบ 1 โรงเรียน ก จัดรูปแบบเครือข่ายเรียนรวมกับโรงเรียน ข ซึ่งอาจจัดการเรียนการสอนโดยโรงเรียน ก จัดการศึกษา ระดับ อ.1-2 และ ป.1- 3 โรงเรียน ข จัดการศึกษา ระดับ ป.4 – 6

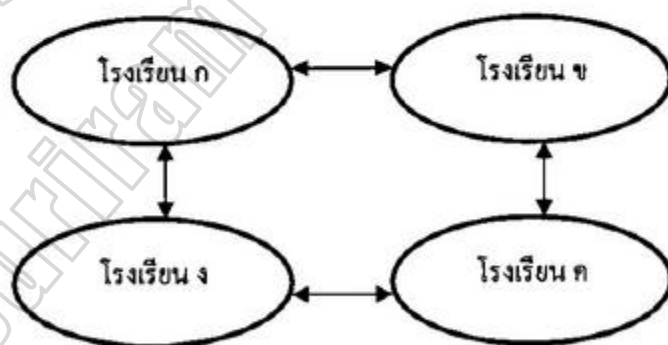
2. ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมสามโรงเรียน

ภาพประกอบ 2 ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมสามโรงเรียน
ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 18)

จากภาพประกอบ 2 โรงเรียน ก, ข และ ค จัดรูปแบบเครือข่ายสามโรงเรียน โดยโรงเรียน ก จัดการเรียนการสอนระดับ อ.1 -2 และ ป.1-2 โรงเรียน ข จัดการเรียนการสอน ป.3-4 และโรงเรียน ค จัดการเรียนการสอน ป.5-6

3. ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมสี่โรงเรียน

ภาพประกอบ 3 ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมสี่โรงเรียน
ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 19)

จากภาพประกอบ 3 โรงเรียน ก ข ค และ ง จัดรูปแบบเครือข่ายรวมสี่โรงเรียน โดย
โรงเรียน ก จัดการเรียนการสอนระดับ อ.1 - 2 และ ป.1-2 โรงเรียน ข จัดการเรียนการสอน ป.1-2
โรงเรียน ค จัดการเรียนการสอน ป.3-4 และโรงเรียน ง จัดการเรียนการสอน ป.5-6

ข้อควรคำนึงในการจัดรูปแบบเครือข่ายรวม

1. ความพร้อมของเครือข่ายที่จะจัด
2. ความพร้อมของผู้บริหารครูและชุมชน
3. มีแผนการจัดที่ชัดเจน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายเรียนรวม

1. ผู้บริหารเครือข่ายและครูที่จัดประชุมวางแผนร่วมกัน
2. นำเรื่องเข้าคณะกรรมการสถานศึกษาขอความเห็นชอบ
3. ส่งโครงการจัดเครือข่ายเรียนรวมและงบประมาณค่าพาหนะเสนอสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษา

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานำเสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งรายละเอียดงบประมาณค่าพาหนะเสนอสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุมัติ

ผลการดำเนินงาน

1. โรงเรียนในเครือข่ายเรียนรวมมีครูครบชั้น
2. การบริหารจัดการด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณและการบริหารทั่วไปเป็นไป

ด้วยดี

สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อ
แก้ปัญหาการขาดแคลนครู โรงเรียนร่วมกันปฏิบัติงานเป็นลักษณะเครือข่าย และการเรียนรวมทำให้
เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

2. รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ

การใช้รถห้องเรียนคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit)

รถห้องเรียนคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ หมายถึง ชุดคอมพิวเตอร์ที่ติดตั้งระบบเครือข่าย
(LAN) ในยานพาหนะหรือสถานที่ติดตั้งพร้อมด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการทำงานที่จำเป็นรถจะ
เคลื่อนที่หรือหมุนเวียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก
รูปแบบของหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ปัจจุบันนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษา
ขั้นพื้นฐานได้กำหนดหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ไว้ 4 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 Bus Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถจำนวน 20 เครื่องพร้อมอุปกรณ์ สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 40 คน มีครูประจำรถ จำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 2 Container Car Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถ จำนวน 15 เครื่อง พร้อมอุปกรณ์สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 28คน มีครูประจำรถจำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 3 Mini Bus Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งรถประมาณ จำนวน 11 เครื่อง พร้อมอุปกรณ์สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 20 คน มีครูประจำรถ จำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 4 Office Station ใช้คอมพิวเตอร์ติดตั้งใน โรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางใน ท้องถิ่นทุกคันทำให้โรงเรียนในท้องที่ที่ Mobile Unit รูปแบบที่ 1-3 เข้าไปไม่สะดวก โดยใช้วิธี รับ-ส่งนักเรียนมาเรียนและค่าพาหนะ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ประเมินความรู้เดิม โดยการสัมภาษณ์ สอบถาม ประเมิน โดยการฝึกปฏิบัติจริงและทำแบบทดสอบ
2. ตรวจสอบความก้าวหน้าและทบทวนความรู้ที่เรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อเข้าสู่สถานการณ์เรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
4. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง เรื่องระบบปฏิบัติการพื้นฐานและการใช้งานมีการซ่อมเสริมในระหว่างเรียนสำหรับนักเรียนที่เรียนช้า สำหรับผู้ที่เรียนไม่ทันจริงๆ จะนำมาซ่อมเสริมในฐานที่ 2 เป็นพิเศษซึ่งเป็นการซ่อมเสริมรายบุคคล
5. จัดกิจกรรมพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี
6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่โรงเรียนยังไม่ได้สอน เช่น โปรแกรม Microsoft Power Point, Microsoft Excel, การจัดเก็บบันทึกเอกสารในแผ่น Floppy Disk

ผลการดำเนินงาน

1. นักเรียนใน โรงเรียนที่ไม่มีโอกาสเรียนคอมพิวเตอร์สามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ได้อย่างถูกต้อง
2. นักเรียนได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติมจากสิ่งที่ยังไม่ได้รับการเรียนรู้จากโรงเรียน
3. นักเรียนสามารถบันทึกงานและนำไปใช้กับคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นได้
4. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นจากการเรียนคอมพิวเตอร์
5. กิจกรรมบูรณาการเป็นการแทรกในช่วงระหว่างการเปลี่ยนฐานการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมนำเข้าสู่สถานการณ์เรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ใช้นำเข้าสู่บทเรียน เช่น กิจกรรม English From Mobile Unit, English From Song, เกมการศึกษาเพิ่มเติม, คาราโอเกะ

6. แก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น
7. แก้ปัญหาการขาดครูคอมพิวเตอร์
8. แก้ปัญหาการขาดแคลนครูภักดิ์คอมพิวเตอร์

สรุปได้ว่าจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ารูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กนั้น เป็นรูปแบบที่ทันสมัยเด็กและผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการบริการ และสามารถแก้ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนครูภักดิ์คอมพิวเตอร์ และแก้ปัญหาการขาดครูคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ เป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเข้าถึงการให้บริการทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 24-25) การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูไม่ครบชั้น ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมทั้งการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการสื่อสารทางไกลผ่านดาวเทียมในการจัดการเรียนการสอนนั้น ไม่สามารถสอนแทนครูได้ เพียงแต่นำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้ควบคุมดูแลคอยแนะนำนักเรียนตลอดจนการสรุปผลการเรียนด้วย จึงจะได้ผลและมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินการ

การเตรียมการ

การจัดหาวัสดุอุปกรณ์นั้นมีได้หลากหลายวิธีการ ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์อุปกรณ์การติดตั้งได้แก่ งานรับสัญญาณ จอทีวี อุปกรณ์ต่อเชื่อมต่าง ๆ จากมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
2. จัดหางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ของบเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามบทเรียนของมูลนิธิ
4. จัดเตรียมตัวนักเรียนครู และนำเข้าสู่บทเรียน ครูต้องคอยควบคุมนักเรียน
5. หลังจากบทเรียนครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพิ่มคุณภาพผู้เรียน
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน
3. แก้ปัญหาการขาดแคลนครู
4. แก้ปัญหาขาดแคลนผู้สอนเฉพาะวิชา

เงื่อนไขความสำเร็จ

ครูต้องควบคุมการเรียนรู้ของนักเรียนและร่วมกันสรุปบทเรียนครูต้องติดต่อประสานงานกับตัวแทนผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และมูลนิธิ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบทเรียนและเตรียมตัวเด็ก อุปกรณ์ และเนื้อหาต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นรูปแบบที่โรงเรียนขนาดเล็กใช้จัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มคุณภาพผู้เรียน และแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนเฉพาะวิชา

4. รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร

การบูรณาการหลักสูตร (Integration) คือ การนำความรู้มารวบรวมประมวลไว้ในหน่วยเดียวกันเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุถึงจุดหมายของหน่วยบูรณาการ ซึ่งหน่วยบูรณาการนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงอีกด้วย เพราะในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน ต้องอาศัยหลายอย่างมาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อให้เกิดความสุขไม่ได้แยกเป็นส่วนๆ ดังนั้น วิชาต่างๆ ควรจัดให้เกิดการบูรณาการกัน

การบูรณาการเนื้อหาวิชา สามารถดำเนินการได้โดยการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแล้วนำวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มวิชาที่สอดคล้องกันมาเชื่อมโยงผู้จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการแล้วมากำหนดกิจกรรมเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียวพร้อมกันในแต่ละช่วงชั้น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
2. ขั้นปูพื้นฐาน อบรม จัดทำหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
3. ขั้นสู่การปฏิบัติ ครูและผู้บริหารร่วมกันจัดทำหลักสูตรบูรณาการฉบับสถานศึกษา
4. ขั้นจัดการเรียนรู้
5. ขั้นการปรับปรุง สัมมนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
6. ขั้นมุ่งการพัฒนาและการวิจัย
7. ขั้นไปสู่การเผยแพร่

ผลการดำเนินงาน

1. โรงเรียนมีรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบท
2. สามารถวิเคราะห์หลักสูตรสู่การออกแบบและสร้างหน่วยการเรียนรู้
3. ครูใช้เทคนิคการสอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น
4. แก้ปัญหาการขาดแคลนครู

สรุปได้ว่ารูปแบบการบูรณาการหลักสูตรเป็นการนำความรู้มารวบรวมประมวลไว้ในหน่วยเดียวกันเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหน่วยบูรณาการ และครูผู้สอนสามารถวิเคราะห์หลักสูตรสู่การออกแบบและสร้างหน่วยการเรียนรู้ได้ และโรงเรียนมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบท

5. รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้นเป็นการบริหารจัดการชั้นเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น โดยมีการนำนักเรียนมากกว่าหนึ่งชั้นมาเรียนรวมในห้องเดียวกัน

ความหมาย การบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น หมายถึง การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนต่างชั้นต่างกลุ่มอายุ และต่างระดับความสามารถ ซึ่งเรียนในห้องเดียวกัน โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมใจ (Cooperation) และการสนับสนุนจากเพื่อนในห้อง (Peer Support)

แนวคิดหลักการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นต่างวัยต่างความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยแนวคิดหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน การมีนักเรียนจำนวนน้อยในแต่ละชั้นทำให้บรรยากาศในห้องเรียน ไม่สนุกสนาน ขาดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม
2. การจัดการเรียนรู้ที่เต็มตามศักยภาพ ห้องเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนแบบธรรมชาติที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปกติ และเด็กทุกคนในโรงเรียนมีครูดูแลได้ตลอดเวลา
3. จัดกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการและระดับความสามารถ ในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน

4. จัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น

การบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่นำนักเรียนหลายชั้นมาเรียนรู้พร้อมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การจัดหาครูเข้าสอน

การจัดหาครูเข้าสอนสำหรับชั้นเรียนแบบคละชั้น ควรคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐาน ภูมิหลังของครูและเหตุผลในการเลือกครูเข้าสอน โดยพิจารณาว่าจะจัดครูเข้าสอนอย่างไร มีเหตุผลใด จึงจัดเช่นนั้น มีข้อดี/ข้อเสีย ของการเลือกครูเข้าสอนนักเรียนแต่ละห้องอย่างไร โดยพิจารณาถึงความรู้ ทักษะและสมรรถนะ ตลอดจนเจตคติที่จำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ดังนี้

ด้านความรู้

ครูผู้สอนในห้องแบบคละชั้น ซึ่งมีนักเรียนต่างกลุ่มอายุต่างความสามารถเรียนรวมในห้องเดียวกัน ครูจึงควรมีความรู้เรื่องต่อไปนี้

1. เทคนิคการจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วย

1.1 วิธีการหลากหลายในการจัดชั้นเรียน เช่น การจัดกลุ่มทั้งชั้น กลุ่มย่อย การจับคู่ การทำงานรายบุคคล และความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ในการจัดกลุ่มย่อย

1.2 การจัดกิจกรรมประจำวันด้านการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กคุ้นเคยจนสามารถเรียนรู้ต่อเนื่องได้ แม้ครูไม่อยู่ในชั้น เช่น การควบคุมกำกับโดยนักเรียนการใช้สื่อที่มีอยู่เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นกลุ่ม

1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงตามธรรมชาติของแต่ละวิชา

1.4 รู้วิธีการสอนที่หลากหลายซึ่งสามารถใช้สอน ในชั้นเรียนแบบคละชั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการสอนเป็นทีม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทำงานกลุ่มย่อย การสอนเป็นชั้นรวม การเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อน จัดกิจกรรมหมุนเวียนตามฐานอย่างเป็นระบบ

2. ความรู้เรื่องประโยชน์และผลดีของการสอนแบบคละชั้นทั้งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ

3. การจัดโครงสร้างหลักสูตรที่สมดุล ครอบคลุมการสอนเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายภาคและรายปี

4. วิธีการจัดพื้นที่ในห้องเรียน การจัดสื่อค้นคว้าและแหล่งเรียนรู้ทั้งใน นอกห้องเรียน สำหรับกลุ่มนักเรียนที่คละชั้น

5. วิธีการประเมินผลที่ปฏิบัติได้และมีประสิทธิภาพสามารถประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับนักเรียนในชั้นเรียนที่สอดคล้องตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

ด้านทักษะและสมรรถนะ

ครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นควรมีทักษะและสมรรถนะที่ดี ดังนี้

1. ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน โดยครูผู้สอนควรมอบหมายงานให้นักเรียนทุกคนได้ทำงานตามความสามารถและครูมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน

2. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

3. มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่สนองตอบตามระดับความสามารถของผู้เรียน

4. ทักษะการจัดทำ/หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้น

5. ทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลายตรงตามสภาพ

จริง

ด้านทัศนคติ

1. มีความเชื่อว่าการสอนคละชั้นจะเกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งด้านพัฒนาการทางสติปัญญา และการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์

2. เชื่อมั่นว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันได้

3. ผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการสอนแบบคละชั้น ในด้านวิชาการ และด้านอื่น นอกเหนือจากงานวิชาการ

4. การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น

ชั้นเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนที่มีเด็กต่างชั้น ต่างกลุ่มย่อย ต่างกลุ่มอายุ

ความสามารถต่างกัน แต่นำมาจัดการเรียนรู้พร้อมกัน ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่นการจัดกิจกรรมแบบรวมชั้น การทำงานกลุ่มย่อย การทำงานแบบคู่ การทำงานรายบุคคล การจัดกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนแบบคละชั้นควรคำนึงถึง เรื่องต่อไปนี้

1. พัฒนาการหรือระดับความสามารถของเด็ก การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น ไม่ควรจัดเด็กที่มีความสามารถต่างกันมาก ๆ มาเรียนรวมกัน เช่น ป.1 กับ ป.5 ควรจัดเด็กที่มีระดับพัฒนาการในการเรียนรู้ใกล้เคียงกันมาเรียนรวมกัน เช่น ป.1 รวมกับ ป.2, ป.2 รวมกับ ป.3 รวม ป.1-3 ป.4-6 เป็นต้น

2. ระดับผลการเรียน ความสนใจ ความพึงพอใจในกลุ่มเพื่อนหรือภาษาถิ่นที่เด็กพูดในชีวิตประจำวัน

3. ปริมาณเด็ก ในชั้นเรียนแบบคละชั้นสัดส่วนเด็กต่อครูไม่ควรเกิน 20 คน เพื่อให้การดูแลเด็กที่ต่างความสามารถในการเรียนรู้สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดบรรยากาศห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

การจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ

2 ประการ คือ การจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียน และการจัดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เป็นการจัดแบ่งพื้นที่ของห้องเรียนสำหรับจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งที่เป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และการเรียนรู้รายบุคคล ดังนั้น ห้องเรียนควรมีมุมหรือศูนย์การจัดกิจกรรม ดังนี้

- 1.1 มุมสงบหรือมุมทำงานเดี่ยว
- 1.2 ศูนย์ทดสอบ
- 1.3 บริเวณที่ครูใช้สอนทั้งชั้นรวมกัน
- 1.4 มุมทำงานแบบจับคู่
- 1.5 บริเวณที่จัดไว้สำหรับทำงานกลุ่มย่อย
- 1.6 ศูนย์โสตทัศนศึกษาและค้นคว้าเอกสารอ้างอิง
- 1.7 บริเวณที่ครูสอนกลุ่มย่อย
- 1.8 มีป้ายนิเทศหรือที่จัดแสดงผลงานของนักเรียน

2. ลักษณะของชั้นเรียน

เป็นการจัดชั้นเรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น ให้เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะพื้นที่กว้างขวางพอ และมีที่ว่างสำหรับครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย

3. การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคละอายุแบบรวมชั้นตั้งแต่ 2 ชั้น ขึ้นไป จัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน โดยครูคนเดียว ใช้เนื้อหาเดียวกันแต่แยกกลุ่มตามความสามารถของผู้เรียน จัดกิจกรรมแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจัดได้หลายลักษณะ ดังนี้

3.1 แบบที่ 1 คละชั้นแบบอายุระดับใกล้เคียงกัน คือ รวมชั้น อนุบาล 1 กับอนุบาล 2 รวมชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รวมชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบที่ 1 นี้เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครูตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป

3.2 แบบที่ 2 คละชั้นแบบรวมช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นอนุบาล อนุบาลปีที่ 1 กับ อนุบาลปีที่ 2 ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบที่ 2 นี้เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครูตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป

3.3 แบบที่ 3 คละชั้นเฉพาะชั้นตามความเหมาะสม คือ รวมชั้น อนุบาลปีที่ 1 และ อนุบาลปีที่ 2 รวมชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือ ประถมศึกษาปีที่ 4 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่วนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 กับประถมศึกษาปีที่ 6 แยกสอนตามปกติ แบบที่ 3 นี้เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครูตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป ที่สอนเน้นเฉพาะชั้น

3.4 แบบที่ 4 คละชั้นทั้งโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 แบบที่ 4 นี้เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครู 1- 2 คน หรือคละชั้นเฉพาะวิชา

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบคละชั้นในโรงเรียน

ขนาดเล็ก

1. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้านการสอนภาษาและการคิดคำนวณ
  2. การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาและการคิดคำนวณ
  3. จัดสื่อที่เป็นหนังสือตามระดับการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล
  4. จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและปฏิบัติจริง
  5. ช่วงบ่ายจะสอนบูรณาการทั้งหมดโดยยึดกิจกรรมเป็นหลัก
  6. ร่วมกับผู้ปกครองฝึกเด็กให้รักการอ่านและส่งเสริมให้ผู้ปกครองอ่านหนังสือกับเด็ก
- การเตรียมหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

1. วิเคราะห์หลักสูตร
  2. วิเคราะห์สถานศึกษา
  3. วิเคราะห์ผู้เรียน (คัดกรองผู้เรียน)
  4. เตรียมหน่วยการเรียนรู้ กำหนดการสอน หรือแผนการสอน
  5. เตรียมห้องเรียนและมุมต่าง ๆ
  6. ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับผู้เรียน
  7. ใช้เทคนิคการจูงใจผู้เรียน
- การจัดห้องเรียนแบบคละชั้นให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. โครงสร้างของห้องเรียนและการจัดมุมต่าง ๆ
  2. กระบวนการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการสอน
  3. ระเบียบของห้องเรียน
- กิจกรรมพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ต้องจัดให้มีมุมต่าง ๆ ดังนี้

1. มุมสบาย
2. ศูนย์ทดลอง
3. บริเวณที่ครูสอนทั้งชั้น
4. มุมทำงานแบบจับคู่
5. บริเวณที่จัดสำหรับกลุ่มย่อย
6. ศูนย์โสตทัศนศึกษา
7. บริเวณสอนกลุ่มย่อย

ขั้นตอนการจัดการสอนแบบคละชั้น

1. จัดประชุมปฏิบัติการ ทั้งครูผู้สอนและผู้มีส่วนได้เสีย

2. ประชุมจัดหลักสูตรบูรณาการ

3. ประชุมจัดทำสื่อ/นวัตกรรม

4. จัดศึกษาคุณภาพ

จุดเน้นของการสอนแบบคละชั้น

1. ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ควรเน้น การอ่าน คิดคำนวณ การมีวินัย และ การพึ่งตนเองได้

2. ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ควรเน้น การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

สิ่งที่ครูควรผู้สอนปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

1. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้อย่างชัดเจน

2. มีหลักฐานแสดงการบรรลุเป้าหมาย

3. ออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน

การจัดกระบวนการเรียนรู้และทักษะที่สำคัญการสอนแบบคละชั้น

1. จัดกิจกรรมการสอนตามระดับความสามารถของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนประสบความสำเร็จ

2. สนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการเรียนรู้รวมทั้งความเต็มใจที่จะเรียนทดลองสิ่งใหม่

3. จัดการเรียนให้หลากหลายสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กที่แตกต่างกัน

4. กำหนดสภาพความสำเร็จและตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

พันธกิจของโรงเรียนขนาดเล็กในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

1. โรงเรียนพึงถือว่าเด็กมีความสำคัญที่สุด เขาจะเรียนรู้โดยใช้สมองของเขาอย่างเหมาะสมและเด็กทุกคนย่อมเรียนรู้ได้

2. โรงเรียนต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพภายในและคุณค่าของเด็กทุกคน ทุกคนล้วนมีสมองที่มีลักษณะของตนเอง

3. โรงเรียนย่อมมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน ต้องสรรหาและเลือกกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นสื่อที่กระตุ้นให้สมองได้เรียนรู้ดีที่สุด

4. โรงเรียนย่อมสร้างสรรค์บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก เป็นปัจจัยด้านบวกต่อการสร้างสรรค์กระบวนการศึกษาให้เด็กพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

จากที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาคือการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กทุกแห่งและสามารถขยายผลการเรียนการสอนแบบคละชั้นได้

โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูและมีความเชื่อว่าการสอนแบบคณะชั้นจะเกิดประโยชน์แก่เด็กนักเรียนทั้งด้านพัฒนาการทางสติปัญญาและการพัฒนาทางสังคมอารมณ์ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา

นวัตกรรม(Innovation) หมายถึง การนำสิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิดหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อนหรือเป็นการพัฒนาคิดเปลี่ยนแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

กิดานันท์ มลิทอง (2540 :146) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง นวัตกรรมที่จะช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมเหล่านั้นและประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย

ส่วน บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545 : 14-15) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) หมายถึง การนำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ตามเข้ามาใช้ในระบบการศึกษาเพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เกิดแรงจูงใจในการเรียนและช่วยประหยัดเวลาในการเรียน เช่น การสอนใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยการใช้วีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (Interactive Video) สื่อหลายมิติ (Hypermedia) และอินเทอร์เน็ต เหล่านี้ เป็นต้น

นวัตกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดย บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545 : 14) ดังนี้

ระยะที่ 1 มีการประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หรือเป็นการปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ระยะที่ 2 พัฒนาการ (Development) มีการทดลองในแหล่งทดลองจัดทำอยู่ในลักษณะของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project)

ระยะที่ 3 การนำเอาไปปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์ หลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณาว่าสิ่งใดคือ นวัตกรรม

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545 : 16) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาไว้ ดังนี้

1. เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน
2. มีการนำวิธีการจัดระบบ (System Approach) มาใช้พิจารณาองค์ประกอบทั้งส่วน

3. ข้อมูลที่ใช้เข้าไปในกระบวนการและผลลัพธ์ให้เหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง

4. มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยหรืออยู่ระหว่างการวิจัยว่าจะช่วยให้ดำเนินงานบางอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5. ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งในระบบงานปัจจุบัน

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอันมีผลทำให้เกิดนวัตกรรม

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545 : 17) ได้สรุปปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมไว้ 4

ประการ คือ

1. แนวความคิดพื้นฐานในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) นวัตกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ เช่น

การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School)

แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book)

เครื่องสอน (Teaching Machine)

การสอนเป็นคณะ (Team Teaching)

การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School)

เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) เป็นต้น

2. แนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการใช้เวลาเพื่อการศึกษา นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น

2.1 ศูนย์การเรียน (Learning Center)

2.2 การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School)

2.3 การปรับปรุงการสอนสามขั้น (Instructional Development in 3 Phases) เป็นต้น

3. แนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการใช้เวลาเพื่อการศึกษา นวัตกรรมที่สนองแนวความคิด

เช่น

3.1 การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling)

3.2 มหาวิทยาลัยเปิด (Open University)

3.3 แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book)

3.4 การเรียนทางไปรษณีย์ เป็นต้น

4. แนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการขยายตัวทางวิชาการและอัตราการเพิ่มประชากร นวัตกรรมในด้านนี้ที่เกิดขึ้น เช่น

4.1 มหาวิทยาลัยเปิด

4.2 การเรียนทางวิทยาการเรียนทางโทรทัศน์

4.3 การเรียนทางไปรษณีย์ แบบเรียนสำเร็จรูป

4.4 ชุดการเรียน เป็นต้น

การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าเป็นการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ และการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการจัดการศึกษาเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น และเพื่อ เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 4-7) ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างหลากหลาย เช่น การสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี การจัดเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก การรวมโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กโดยทั่วไป มักประสบกับปัญหาที่ใกล้เคียงกัน นั่นคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และจากการสำรวจความคิดเห็นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) พบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานใน 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน และด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กดังนี้

1.1 ครู ไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชา เนื่องจากโรงเรียนมีนักเรียนจำนวนน้อย

1.2 เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นยังเป็นเรื่องใหม่ ครูและผู้ปกครองจำนวนหนึ่งยังไม่เชื่อมั่นในการเรียนการสอนลักษณะนี้

1.3 การเรียนการสอนที่แยกส่วนตามรายวิชา ขาดการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.4 การลงทะเบียนรู้จักเด็ก และการติดตามการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลทำให้นักเรียนจำนวนหนึ่งไม่ทัน และอาจถูกทอดทิ้ง

1.5 บทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น่าสนใจที่จะจูงใจนักเรียนได้ กระตือรือร้นต่อการเรียน

1.6 ครูมีงานธุรการจำนวนมาก ทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง และควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เช่น การสร้างความอบอุ่น และความใกล้ชิดกับนักเรียน บรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียนและการเคารพความคิดเห็นและสิทธิของนักเรียน

2. การบริหารจัดการโรงเรียน

โรงเรียนเป็นหน่วยจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การปฏิบัติงานของโรงเรียนจำเป็นต้องมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนอย่างแท้จริง การดำเนินการของโรงเรียนที่ผ่านมาจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีบทบาทชัดเจน และเข้มแข็งในการติดตามความก้าวหน้า และช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีบทบาทน้อยและยังขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

2.2 โรงเรียนขาดกระบวนการและระบบความรับผิดชอบต่อผลงาน (Accountability system) ที่ชัดเจน ซึ่งสมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา โดยมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่

2.2.1 การวางแผนพัฒนาโรงเรียนระยะ 4 ปี ปานกลางและ แผนปฏิบัติการประจำปี

2.2.2 การประเมินความก้าวหน้า การปฏิบัติงานของ โรงเรียน โดยการประเมินหรือ ทบทวนผลงานของตนเอง

2.2.3 การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสาธารณชน

2.2.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน

2.2.5 การแทรกแซง หรือช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหากโรงเรียนดำเนินงานได้ต่ำกว่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาโรงเรียน

การปฏิบัติงานตามกระบวนการสอนและความรับผิดชอบต่อผลงานดังกล่าว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

จึงไม่ใช่เป็นการสร้างงานขึ้นมาใหม่แยกจากเดิม นอกจากนี้ การทำงานต่าง ๆ ควรสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์ ตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เพื่อให้การทำงานทุกอย่างอยู่ในกรอบที่ชัดเจน โดยไม่เพิ่มภาระงานให้แก่โรงเรียน โดยไม่จำเป็น

3.ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

ภายใต้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด การวางแผนการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสมควรพิจารณา ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ดังนี้

3.1 การเพิ่มอัตราครูต่อนักเรียนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการจัดการอย่างจริงจัง โดยมีการวางแผนบุคลากรเมื่อมีการเกษียณอายุราชการ และการบรรจุแต่งตั้งครูใหม่

3.2 พัฒนาบุคลากรครู และผู้บริหาร โรงเรียนยังทำได้น้อย และส่วนใหญ่จะพัฒนา ด้านอื่น มากกว่าด้านการเรียนการสอน

3.3 ระบบการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งยังต้องการ การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเนื่องจากยังมีการได้เปรียบเสียเปรียบกันระหว่าง โรงเรียน ซึ่งหลักการ ควรคำนึงถึงดังนี้

3.3.1 ความเป็นธรรม (Equity) เป็นหลักการพื้นฐานของการสนับสนุน งบประมาณให้แก่โรงเรียนว่าจะต้องไม่มีโรงเรียนใด ๆ ได้รับงบประมาณอย่างได้เปรียบโรงเรียน อื่น

3.3.2 ความยุติธรรม (Fairness) กล่าวคือ โรงเรียนที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบ คล้ายกันควรได้รับงบประมาณจำนวนเท่ากันหรือไม่แตกต่างกัน

3.3.3 โรงเรียนตัดสินใจใช้จ่ายงบประมาณเพื่อ โครงการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เกิด ผลการพัฒนาเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน ทั้งนี้ ภายใต้กรอบ นโยบาย และ มาตรฐานของรัฐ

3.4 การจัดศูนย์เครือข่าย โรงเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และการใช้ทรัพยากร ร่วมกันระหว่างโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน

3.5 การรวมและเลิกโรงเรียน หากมีนักเรียนจำนวนน้อยมาก โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ ใกล้เคียงกันและการคมนาคมสะดวก

กล่าวโดยสรุปสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะ คล้ายคลึงกันทั่วประเทศ การสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กในด้าน การจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนปัจจัยด้านงบประมาณ และด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการเพื่อให้นักเรียนได้รับ โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงต่อไป

ข้อมูลโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
จำนวนครู จำนวนนักเรียนของ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
บุรีรัมย์ เขต 3 ในปีการศึกษา 2553

ตาราง 1 จำนวนครูและผู้บริหาร จำนวนนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ที่	โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนครูและผู้บริหาร	จำนวนนักเรียน
1.	บ้านโนนทอง	เฉลิมพระเกียรติ	5	35
2.	บ้านสี่เหลี่ยม	เฉลิมพระเกียรติ	6	55
3.	บ้านโนนศิลา	เฉลิมพระเกียรติ	7	82
4.	บ้านขาคำ	เฉลิมพระเกียรติ	6	101
5.	ไทยรัฐวิทยา 90	เฉลิมพระเกียรติ	9	90
6.	บ้านบัวตะเคียน	เฉลิมพระเกียรติ	9	112
7.	บ้านหนองม่วง	นางรอง	3	22
8.	บ้านสระประดู่หนองมะค่า	นางรอง	4	40
9.	บ้านหนองบัว	นางรอง	4	42
10.	บ้านตลาดเข้	นางรอง	5	45
11.	บ้านจาน	นางรอง	5	48
12.	บ้านหนองหว้าขุนอัครวิทยา	นางรอง	4	69
13.	ชุมชนบ้านกระเดื่อง	นางรอง	7	74
14.	บ้านสวายสอ	นางรอง	4	60
15.	บ้านหนองถั่วเปบ	นางรอง	6	78
16.	บ้านหนองกก (ทรงรวมมิตร)	นางรอง	5	80
17.	บ้านสองพี่น้อง	นางรอง	9	102
18.	บ้านหนองหญ้าวัว	นางรอง	7	80
19.	บ้านทุ่งโพธิ์	นางรอง	7	88

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนครูและผู้บริหาร	จำนวนนักเรียน
20.	บ้านหนองโสน	นางรอง	7	86
21.	บ้านโคกยางหนองถนน	นางรอง	5	97
22.	บ้านเสลา	นางรอง	8	93
23.	บ้านนิคมเขต	นางรอง	7	80
24.	บ้านเสลาโสร่ง	นางรอง	6	96
25.	บ้านหนองปรือ	นางรอง	6	98
26.	บ้านโคกหลวงพ้อ	นางรอง	6	98
27.	บ้านหนองกรด	นางรอง	7	96
28.	บ้านตะกุดตาเสา	นางรอง	8	95
29.	บ้านหนองยาง	นางรอง	10	112
30.	บ้านหนองพลวง	นางรอง	8	118
31.	บ้านทรัพย์สมบูรณ์	โนนดินแดง	4	93
32.	บ้านม่วงงาม	โนนสุวรรณ	3	66
33.	บ้านโกรกแก้ว	โนนสุวรรณ	7	109
34.	บ้านทุ่งไผ่	ปะคำ	5	52
35.	บ้านโคกจิว	ปะคำ	6	71
36.	บ้านกองพระทราย	ปะคำ	8	88
37.	บ้านหนองด้อ	ปะคำ	8	71
38.	บ้านไทยเจริญ	ปะคำ	6	116
39.	บ้านโคกสมบูรณ์	ปะคำ	8	109
40.	บ้านโคกขาม	ละหานทราย	6	84
41.	บ้านโคกเฟื่อง	ละหานทราย	6	88
42.	บ้านสว่างพัฒนา	ละหานทราย	6	83
43.	บ้านหนองโบสถ์	ละหานทราย	6	74
44.	บ้านหนองละหานทราย	ละหานทราย	7	99

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนครูและผู้บริหาร	จำนวนนักเรียน
45.	บ้านหนองถนน	ละหานทราย	8	109
46.	บ้านปรือพวงสำราญ	ละหานทราย	7	86
47.	บ้านเทพย์คัม	ละหานทราย	7	120
48.	บ้านสมจิต	ละหานทราย	10	111
49.	บ้านโนนพะไล	หนองกี่	3	31
50.	บ้านหนองม่วง	หนองกี่	5	52
51.	บ้านคูขาดน้อย	หนองกี่	5	48
52.	บ้านโคกกระพี้หนองนกเขา	หนองกี่	6	77
53.	บ้านตะกรุมทอง	หนองกี่	5	63
54.	บ้านเพชรเจริญพัฒนา	หนองกี่	7	59
55.	บ้านหนองกรด	หนองกี่	6	86
56.	บ้านหนองหว่า	หนองกี่	6	88
57.	บ้านสระตะเคียน	หนองกี่	5	93
58.	บ้านจตุคามราษฎร์วิทยา	หนองกี่	8	109
59.	บ้านสะเดาหวาน	หนองกี่	7	84
60.	บ้านหนองมัน	หนองกี่	7	85
61.	บ้านไทรคาม	หนองกี่	8	101
62.	บ้านโคกกระชาย	หนองกี่	9	108
63.	บ้านไทรออ	หนองกี่	4	35
64.	บ้านนาจาน	หนองกี่	7	90
65.	บ้านหนองกก	หนองหงส์	5	53
66.	บ้านหนองเต่า	หนองหงส์	4	48
67.	บ้านโนนจิวตลาดใหม่	หนองหงส์	5	72
68.	บ้านเสาดิยวอนุสรณ์	หนองหงส์	5	80
69.	บ้านโลกโสนทองวิทยา	หนองหงส์	7	70
70.	บ้านกระเบื้อง	หนองหงส์	6	76

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนครูและผู้บริหาร	จำนวนนักเรียน
71.	วัดห้วยหิน	หนองหงส์	6	82
72.	บ้านหนองตะคร้อ	หนองหงส์	6	92
73.	บ้านชุมแสง	หนองหงส์	8	92
74.	บ้านไทยสามัคคี	หนองหงส์	8	92
75.	บ้านห้วยก้อม	หนองหงส์	7	99
76.	บ้านโพธิ์ทอง	หนองหงส์	8	119
77.	บ้านสำราญ	หนองหงส์	8	105
รวมทั้งสิ้น			489	6,290

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 (2553: 10-25)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นักการศึกษาหลายท่านได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดการการเรียนการสอน เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็กในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งคำตอบที่ได้ในแต่ละพื้นที่ก็มีความคล้ายคลึงกันบ้าง แตกต่างกันไปบ้าง ดังเช่น

เพชร ธรรมราช (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา 3 พบว่า งานวิชาการ มีปัญหาที่สำคัญได้แก่ การขาดแคลนแหล่งวิทยากร และสถานประกอบการในท้องถิ่น ขาดบุคลากรทำหน้าที่วิเคราะห์ และประเมินผลงานวิชาการ ข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ อุปกรณ์การสอนของครูมีไม่เพียงพอ อาคารสถานที่ไม่อำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดการกิจกรรมทางวิชาการ ได้รับความสนใจจากชุมชนน้อยงานธุรการ มีปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ขาดบุคลากรทำงานด้านธุรการ ครูไม่เข้าใจการบำรุงรักษาวัสดุครุภัณฑ์ทางการศึกษา ขาดบุคลากรทำหน้าที่การเงินและพัสดุของโรงเรียน งานปกครองของโรงเรียน มีปัญหาที่สำคัญได้แก่ ขาดบุคลากร

ทำหน้าที่วิเคราะห์นักเรียนไม่สนใจการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ขาดผู้มีความรู้ความชำนาญ ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การจราจร กฎหมาย สถานักเรียนงานบริการ มีปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุด ไม่ได้อยู่ประจำ มีหน้าที่อย่างอื่นด้วย งบประมาณจัดซื้อหนังสือ ห้องสมุดไม่เพียงพอ บุคลากรด้านแนะแนวไม่มีผู้เรียนจบด้านนี้โดยตรง โรงอาหารและสถานที่ บริการด้านอาหารไม่เพียงพอและขาดบุคลากรทำหน้าที่วิเคราะห์ประเมินผลงานบริการนักเรียน งานโรงเรียนและชุมชน มีปัญหาที่สำคัญได้แก่ ขาดบุคลากรทำหน้าที่วิเคราะห์ประเมินผลงาน โรงเรียนกับชุมชน ครูอาจารย์ไม่ค่อยมีเวลาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนการเผยแพร่กิจกรรม เข้าสู่ชุมชนได้รับความสนใจน้อย และงานบริหารทั่วไป มีปัญหาที่สำคัญได้แก่ งบประมาณการ ดำเนินงานไม่ได้รับการจัดสรรตามกำหนดหรือเป้าหมายและครู - อาจารย์ ได้รับการแต่งตั้งมาอยู่ไม่ นาน มักจะขอย้ายไปที่อื่น นอกนั้นมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

เทอดศักดิ์ พรหมเหล่า (2540 : 168) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า โรงเรียนมี การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีสำหรับงานที่มี การดำเนินกิจการทุกงาน คือ งานกิจการนักเรียนรองลงมาคืองานธุรการและการเงิน งานบุคลากร งานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน งานอาคารสถานที่และงานวิชาการตามลำดับ

ชัชวาล ป้อมไชยา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากันคว้าเรื่อง การดำเนินงานตามระบบการ บริหารคุณภาพของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ จังหวัดสกลนคร พบว่า การดำเนินงานตามกระบวนการบริหารระดับคุณภาพของโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร โดยส่วนรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากอยู่ 4 ด้าน คือ การจัดทำการบริหารด้านการพัฒนา การจัดองค์การบริหารคุณภาพ การกำหนดเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียนการดำเนินงาน ตามแผน นอกนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงาน ตามกระบวนการบริหารคุณภาพของ โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร ตามขนาดโรงเรียน โดยรวมพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อยู่ 2 ด้าน คือ การกำหนดเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติงาน มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ และการประเมินติดตามผล โดยโรงเรียนขนาดเล็กและ ขนาดกลางมีผลการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

พยอม สุขมาก (2541 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง เส้นทางสู่โรงเรียนในอุดมคติ โดยวิจัย โรงเรียนประถมศึกษา ที่ดีเด่นและมีความพร้อม พบว่า โรงเรียนมีความสำเร็จทุกโรงเรียน มีสภาพ

ความสำเร็จที่ต่างกันทั้ง ๆ ที่ได้รับนโยบายและเป้าหมายจากหน่วยเหนือเหมือนกัน ผู้บริหารทุกโรงเรียนมีสิทธิ์ในการศึกษาค้นคว้าตำราเอกสารการบริหารเท่าเทียมกันข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐก็เหมือนกัน แต่จุดมุ่งหมายของความสำเร็จต่างกัน เนื่องมาจากผู้บริหารมีศักยภาพในการใช้อำนาจการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจต่างกัน ปัจจัยเกื้อหนุนอื่น เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ไม่เท่าเทียมกัน การบริหารที่ประสบผลสำเร็จผู้บริหารไม่ได้ยึดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง เพียงพบว่าวิธีการใดที่ใช้ได้ผลดีที่สุดก็นำมาประยุกต์ใช้จนเกิดผลดีและประสบผลสำเร็จ เน้นการปฏิบัติจริง มีความร่วมมือ ความสามัคคี และความศรัทธาในตัวผู้บริหาร และผู้ร่วมงานมีความศรัทธาซึ่งกันและกัน

สันติ สุขโพธิ์น้อย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน โดยส่วนรวม มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ครู ตามความจำเป็นเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ และด้านการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับมากผู้บริหาร โรงเรียนใน โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษากระบวนการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ถึง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติในอีก 2 ถึง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมสม่ำเสมอ และด้านการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นแต่ผู้บริหารใน โรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติโดยภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และ ผู้บริหารใน โรงเรียนขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการจัดการศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารใน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติโดยภาพรวมและรายด้านมีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น มากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลางและ โรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติในด้านการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา และด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียนมากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหารใน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติในด้านการส่งเสริมและพัฒนา

นุคลากร ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอมากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

อัครพร สาระพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการ โรงเรียน โดยภาพรวม เห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน รองลงมาคือการรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนและการกำหนดแผนแม่บทและแผนพัฒนาของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือการให้ คำปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ

ขจรเกียรติ มานิกลักษณ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง กระบวนการวางแผนใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่านุคลากร โดยรวมและจำแนกตามสภาพ และขนาดโรงเรียนว่ามีการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผน ในโรงเรียน โดยรวมและแต่ละชั้นตอน ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่ามี การปฏิบัติโดยภาพรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนและหัวหน้า งานเห็นว่ามี การปฏิบัติภาพรวม และแต่ละชั้นตอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่ามี การปฏิบัติมากกว่าหัวหน้างาน

พยอม พวงประ โคน (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยบทบาทของผู้บริหารในการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามทัศนะของผู้บริหารและครู ในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้บริหารปฏิบัติงานสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในด้านการบริหารทั่วไป การพัฒนาวิชาการ การพัฒนานุคลากร รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทัศนะของผู้บริหารและครูมีความแตกต่างกันและ บทบาทของผู้บริหารตามทัศนะของครูตามขนาด โรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ธีระ รุณเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารและ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเจาะลึก ภาคสนามและเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยสรุปผลการวิจัยดังนี้ โรงเรียนรับรู้การกระจาย อำนาจการบริหารตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่ยังไม่ ได้เตรียมความพร้อม ส่วนใหญ่ดำเนินการตามปกติ เพราะยังไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ แต่ยอมรับว่าการ กระจายอำนาจเป็นสิ่งที่ดี โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการปฏิรูปการจัดการศึกษา ได้มีการประเมิน

ตนเองและจัดทำรายงาน ตามเกณฑ์มาตรฐานตามที่สำนักงานการประถมศึกษากำหนดให้ทำใน
 ขั้นต้น จัดทำในระดับจังหวัด ในประเด็นปัญหาอุปสรรคที่จะมีขึ้นเมื่อมีการกระจายอำนาจการ
 บริหารนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนจะยกประเด็นปัญหาด้านปัจจัย เช่น งบประมาณไม่เพียงพอ ครูขาด
 แคลน และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ แทนไม่ได้ยกปัญหาด้านกระบวนการและปัญหาด้านผลผลิต
 แต่มักจะปกป้องตนเองเป็นหลัก ผลงานของโรงเรียนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนเป็น
 ส่วนใหญ่ โรงเรียนที่นักเรียนมีคุณภาพดีมักจะเป็น โรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนสนใจงานด้าน
 วิชาการ และอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบที่โรงเรียนมาก การใช้คณะกรรมการ โรงเรียนเพื่อ
 ประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษายังไม่สามารถทำได้มากนัก เพราะแนวคิดตาม
 วัฒนธรรมการปฏิบัติเดิม ความรู้ ความสามารถและความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ รวมทั้งศักยภาพ
 อื่นยังไม่มากพอ โดยเฉพาะในโรงเรียนห่างไกล โรงเรียนหลายโรงเรียนได้แนวคิดจาก
 คณะกรรมการ โรงเรียนมากกว่าความช่วยเหลือด้านการเงิน การยอมรับหรือเห็นด้วยกับแนว
 ทางการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูใน “ระดับมาก” แต่
 การดำเนินการยังไม่มากนัก

พชณี ญาวิระ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนด
 แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบศูนย์โรงเรียน อำเภอแม่แตง จังหวัด
 เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
 รูปแบบศูนย์โรงเรียนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป
 โดยรวมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์โรงเรียนมีส่วนร่วม งานด้าน
 การบริหารทั่วไปมากที่สุด โดยกิจกรรมที่มีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือการปรับปรุง
 อาคารสถานที่และจัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาดสวยงามและปลอดภัย การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผน
 ปฏิบัติการประจำปี การสนับสนุนในการจัดหาและนำเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้
 ในการจัดการศึกษา การส่งเสริมงานด้านธุรการของศูนย์โรงเรียน และการส่งเสริมงาน
 ด้านการประชาสัมพันธ์

การมีส่วนร่วมงานด้านวิชาการกิจกรรมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การวางแผน
 การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การ
 ติดตามประเมินผลการเรียนการสอน และการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

การมีส่วนร่วมด้านงบประมาณ ได้ปฏิบัติในด้านการวางแผนการใช้งบประมาณ
 ของโรงเรียนมากที่สุด

การมีส่วนร่วมด้านการบริหารบุคคลมีส่วนร่วมน้อยที่สุด และในการเคยปฏิบัติด้านนี้
 งานที่ได้ปฏิบัติในลำดับมากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมให้ขวัญและกำลังใจครูในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาว่าควรมีส่วนร่วมดำเนินงานด้านต่าง ๆ ในแต่ละด้านในจำนวนที่มากตามลำดับ ดังนี้

ด้านวิชาการ ได้แก่ ควรมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาการจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การวางแผนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน และการวางแผนในการพัฒนาผู้เรียน

ด้านงบประมาณ ได้แก่ ควรมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาในการจัดหาทุนทรัพย์ให้โรงเรียน การจัดหาอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนจัดหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณให้โรงเรียน

ด้านการบริหารงานบุคลากร ได้แก่ ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากร การวางแผนด้านอัตรากำลังของศูนย์โรงเรียนและการสนับสนุนบุคลากรให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ด้านการบริหารทั่วไป ควรมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน การประชาสัมพันธ์และการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปี

กัลยา วรรณसार (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพศึกษาด้านปัจจัย ปัญหาจำนวนครูต่อนักเรียนเป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงไปคือ ปัญหาสื่อการเรียนการสอน เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับน้อย ด้านกระบวนการ ปัญหาการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลงไป คือ ปัญหาการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาด้านศิลปะ ด้านผลผลิต ปัญหาผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระต่างประเทศ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ และปัญหาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการและการกำหนดเป้าหมายของผู้เรียนเป็นปัญหาในระดับปานกลาง

ไพโรจน์ ศรีเพ็ง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ตามทรศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดจากโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กตามทรศนะของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ทุกด้าน มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงบประมาณ ด้านที่มีสภาพปัญหาต่ำ คือ ด้านบริหารงานทั่วไป และทรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา กับบุคลากรสายผู้สอนในสถานศึกษา เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก มีสภาพปัญหาไม่แตกต่างกัน

บันลือ พดุษะวัน (2528 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์ปัญหาการประถมศึกษา พบว่าด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องรายงานการวิเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติว่า ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้คุณภาพการประถมศึกษาไม่บรรลุผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนในการจัดการศึกษาน้อยมาก อาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจและระบบราชการยังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 2 (2547 : คำนำ) กล่าวว่า การพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดให้มีคุณภาพในการบริหารจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและให้นักเรียนมีโอกาสในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน

สนอง ทาหอม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การบริหารกิจกรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความพร้อมด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการตามแผนและการประเมินผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถดี มีเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่มากและเหมาะสม สามารถระดมทรัพยากรจากชุมชนได้มากกว่า ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีทรัพยากรในการบริหารน้อยความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ ตลอดจนการระดมทรัพยากรจากชุมชนก็มีปัญหาเสมอมา

ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544 : 97) กล่าวถึงปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรที่อยู่ในรูปคณะบุคคล ไม่มีอำนาจบังคับบัญชา หรือสั่งการให้คณะกรรมการหรือสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย ถึงจะมีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 รองรับก็ตาม นอกจากนั้นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา

กมลชัย ทิรศรี (2546 : 29) กล่าวว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สภาพของชุมชนและตัวบุคคลในชุมชน และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่ ตัวบุคคลและการปฏิบัติงานของโรงเรียน

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 21-22) ได้กล่าวถึงอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความชัดเจนเรื่องบทบาท หน้าที่ บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าการคัดสรรอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดทักษะและประสบการณ์ในวิธีการทำงานร่วมกัน สถานศึกษาส่วนหนึ่งคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเพียงผู้สนับสนุนมากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดว่ามีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือปฏิบัติตามที่สถานศึกษาร้องขอ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภาระงานมาก การประชุมขาดความต่อเนื่องและพร้อมเพรียง และระบบข้อมูลขาดคุณภาพ ทำให้การตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่บนพื้นฐานบางส่วน ยังขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ที่จะต้องมีการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

จากงานวิจัยในประเทศสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย มีส่วนช่วยพัฒนาด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ โรงเรียน และด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา พร้อมทั้งปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนสภาพปัญหาการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำผลไม่สู่การปรับปรุงพัฒนาให้ตรงตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดตามกรอบภารกิจที่ชัดเจน โดยไม่เพิ่มภาระงานให้แก่โรงเรียน โดยไม่จำเป็น

งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็กนั้น มีผู้ที่ทำการวิจัยไว้หลากหลาย ดังนี้

ไวส์ (Wiles, 1982 : 51-52) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ครูรัก โรงเรียนและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า มีปัจจัย 6 ประการ คือการมีสถานที่ทำงานที่มีความสะดวกสบาย มีความสวยงามและมีชีวิตชีวา การมีอุปกรณ์เครื่องมือในการใช้ที่เพียงพอต่อความต้องการ การมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน การมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์ให้กับหมู่คณะ การมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงาน

มาร์เทลลาโร (Martellaro, 1984 : 3847 - A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียน ที่มีผลสำเร็จทางวิชาการ ในรัฐเม็กซิโก โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ในการควบคุมการศึกษาและอิทธิพลที่เป็นไปได้โดยใช้ตัวแปรจากผลสรุป

การทดลองสอบทักษะเบื้องต้นของนักเรียนระดับชั้น 5,8 และ 11 ในปี 1979, 1980 และ 1981 ในโรงเรียนนิวเม็กซิโก ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีเหตุผลใดที่จะเชื่อถือและยอมรับว่าขนาดโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

ครัก (Krug. 1990 : 46) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเรียนการสอนและความเป็นผู้นำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่า ความเป็นผู้นำของผู้บริหารมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไรและผู้บริหารมีประสิทธิภาพทำอะไรบ้าง ผลการศึกษาพบว่าความมุ่งหมายของผู้บริหารโรงเรียนในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าบทบาทของผู้บริหารจะมีผลต่อบุคลิกลักษณะของครูใน โรงเรียนและชุมชน

ชีลา (Sheila. 1996 : 2314 - A) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษที่มีต่อครูผู้สอนและหลักสูตร พบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีด้วย

เทย์เลอร์ (Taylor. 1996 : 2123-A) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบหลักสูตรวิทยาศาสตร์และหลักสูตรนานาชาติ ในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ กับหลักสูตรปกติในรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา ผลการศึกษาพบว่า ระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอมีการกระจายอำนาจทางการศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลส์ เช่น การส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เองได้ ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษา มีการส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้น้อยมาก ดังนั้น ควรผลักดันให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ ไปยังท้องถิ่น เช่น การนำโปรแกรมทางวิทยาศาสตร์ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอยและให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

กิลล์ (Gill. 1998 : A) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของอาจารย์ใหญ่ในการกระจายอำนาจการบริหาร โรงเรียน : การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักการกระจายอำนาจได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีการติดต่อกันระหว่างส่วนกลางกับพื้นที่เป็นไปอย่างสะดวกมีแผนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอย่างชัดเจนทั้งด้านเวลาและข้อปฏิบัติ ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นต่างเรียนรู้บทบาทซึ่งกันและกัน การบริหารแบบกระจายอำนาจจะไม่สำเร็จหากขาดการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

สภาครูอาเซียน (ASEAN Council of Teachers. 2000 : 53 อ้างอิงใน นรินทร์ ลีกระโทก : 2544) ได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พบว่า การจัดการศึกษาของเวียดนามจะมีความเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและทรัพยากรอันจำกัดของประเทศ

คือ การศึกษาระดับอนุบาลรัฐจะให้ความสำคัญว่าเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กที่จะมี การพัฒนาอันเหมาะสมในระดับต่อไป โดยเด็กจะได้รับการเตรียมความพร้อมในด้านสังคมการรู้จัก เลือกลงในสิ่งที่ตนสนใจ โดยวิเคราะห์จากการร่วมกิจกรรมของเด็ก รัฐลงทุนค่อนข้างสูงในระดับ นี้มาก การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา รัฐบาลจะจัดการศึกษาเป็น 2 รอบ คือ รอบเช้าและรอบบ่าย เนื่องจากมีครู ห้องเรียนและโรงเรียนจำกัด ส่วนเวลาที่เหลือเด็กสามารถช่วย ผู้ปกครองประกอบอาชีพหารายได้หรือประกอบอาชีพใน โรงงานที่รัฐกำหนดว่าเด็กสามารถทำได้

จากทฤษฎี หลักการและแนวคิด งานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารใน โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพใน การบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาที่ใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครู : นักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้อง 1 : 25 แต่สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก อัตราส่วน ครู : นักเรียน เท่ากับ 1 : 8-11 เท่านั้น นอกจากนี้ในเรื่องคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับ สถานศึกษาขนาดอื่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น ครู ไม่ครบชั้น เรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้ เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกส่วนของสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมและปรับเปลี่ยนระบบ การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่ง โดยภาพรวมของปัญหาที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้ทำการศึกษา พบว่า สำนักงานและสถานศึกษาขาดการพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศและการเชื่อมโยงเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทุกระดับ ขาดการระดมทรัพยากรทางการศึกษา การพัฒนา ระบบการนิเทศการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา การนำแผน ไปเป็นเครื่องมือ ในการปฏิบัติงานยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ หัวข้อดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 77 แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหาร โรงเรียน 77 คนและครูผู้สอน 412 คน รวมประชากร จำนวน 489 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2553 ซึ่งได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 231 คน ดังนี้

1.2.1 ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 77 คน

1.2.2 ครูผู้สอนที่ได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้สูตร ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ของจำนวนครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้กลุ่มตัวอย่าง 154 คน ปรากฏดัง

ตาราง 2

ตาราง 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

อำเภอ	โรงเรียน ขนาดเล็ก	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
เฉลิมพระเกียรติ	6	6	36	42	6	12	18
นางรอง	24	24	124	148	24	48	72
โนนดินแดง	1	1	3	4	1	2	3
โนนสุวรรณ	2	2	8	10	2	4	6
ปะคำ	6	6	35	41	6	12	18
ละหานทราย	9	9	54	63	9	18	27
หนองกี่	16	16	82	98	16	32	48
หนองหงส์	13	13	70	83	13	26	39
รวม	77	77	412	489	77	154	231

1.3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนครูไม่ครบชั้น และผู้บริหาร โรงเรียนที่มีจำนวนครูครบชั้น โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มาดำเนินการประชุมกลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา ดังนี้

- 1) ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีครูครบชั้น จำนวน 5 คน
- 2) ผู้บริหาร โรงเรียนครูที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 5 คน

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

1.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้แก่

1.4.2.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม

- 1.4.2.2 รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ
- 1.4.2.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
- 1.4.2.4 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร
- 1.4.2.5 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น
- 1.4.2.6 รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามชนิดสำรวจรายการ (Checklist) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านสมรรถนะครู ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้และ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีข้อคำถามรวม 41 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 6 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อศึกษามีข้อคำถามรวม 6 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นการประชุมกลุ่ม วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 6 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม
2. รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ
3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
4. รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร

5. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น

6. รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมกลุ่มในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มาประชุมกลุ่ม จำนวน 10 คน ดังนี้

1. ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 5 คน

2. ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น จำนวน 5 คน

สถานที่ที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม คือ ห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาและสร้างขึ้น โดยศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก จากเอกสาร ตำรา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เอกสาร แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ศึกษาจากแบบสอบถามจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

3. สร้างแบบสอบถาม โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

3.1 สร้างแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ใน 6 ด้าน

3.2.1 ด้านผู้บริหาร

3.2.2 ด้านสมรรถนะครู

3.2.3 ด้านการบริหารจัดการ

3.2.4 ด้านการจัดการเรียนรู้

3.2.5 ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

3.2.6 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่เหมาะสมในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 6 รูปแบบ

3.3.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม

3.3.2 รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ

3.3.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

3.3.4 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร

3.3.5 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น

3.3.6 รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและนำมาปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุง เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบ แก้ไข วิเคราะห์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

5.1 นายศักดิ์ จันทร์ฝอย ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จังหวัดบุรีรัมย์

5.2 นายเอกชัย ปุยะติ ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จังหวัดบุรีรัมย์

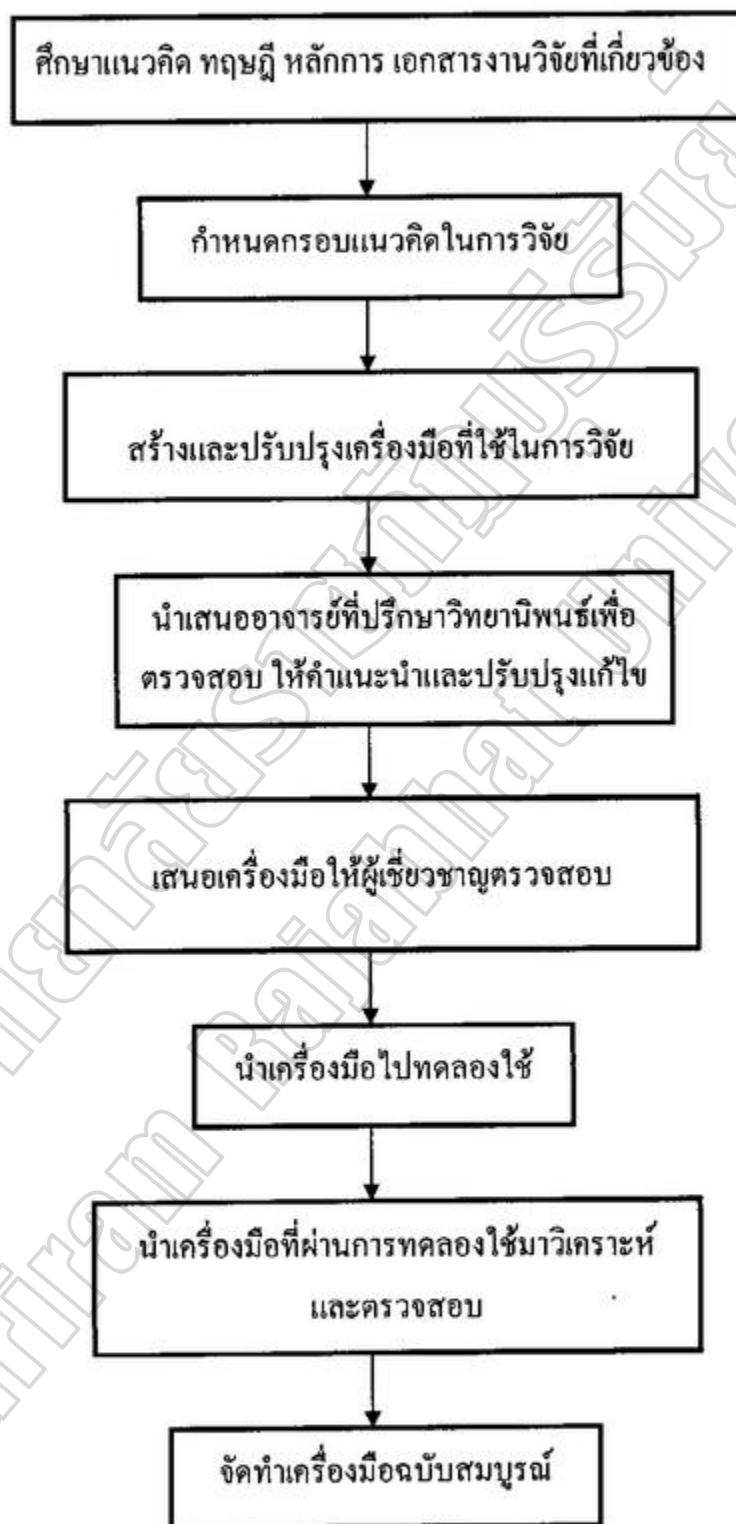
5.3 ดร.อัจฉรา ฉายวิวัฒน์ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จังหวัดบุรีรัมย์

6. นำแบบสอบถามที่ได้เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทดลองใช้ (Try out) กับครูและผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอประโคนชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 30 โรงเรียน

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ มาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

8. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

จากขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังกล่าวข้างต้น สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อนำไปขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 77 โรงเรียน ในการขอความร่วมมือจากประชากรในการวิจัย ตอบแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

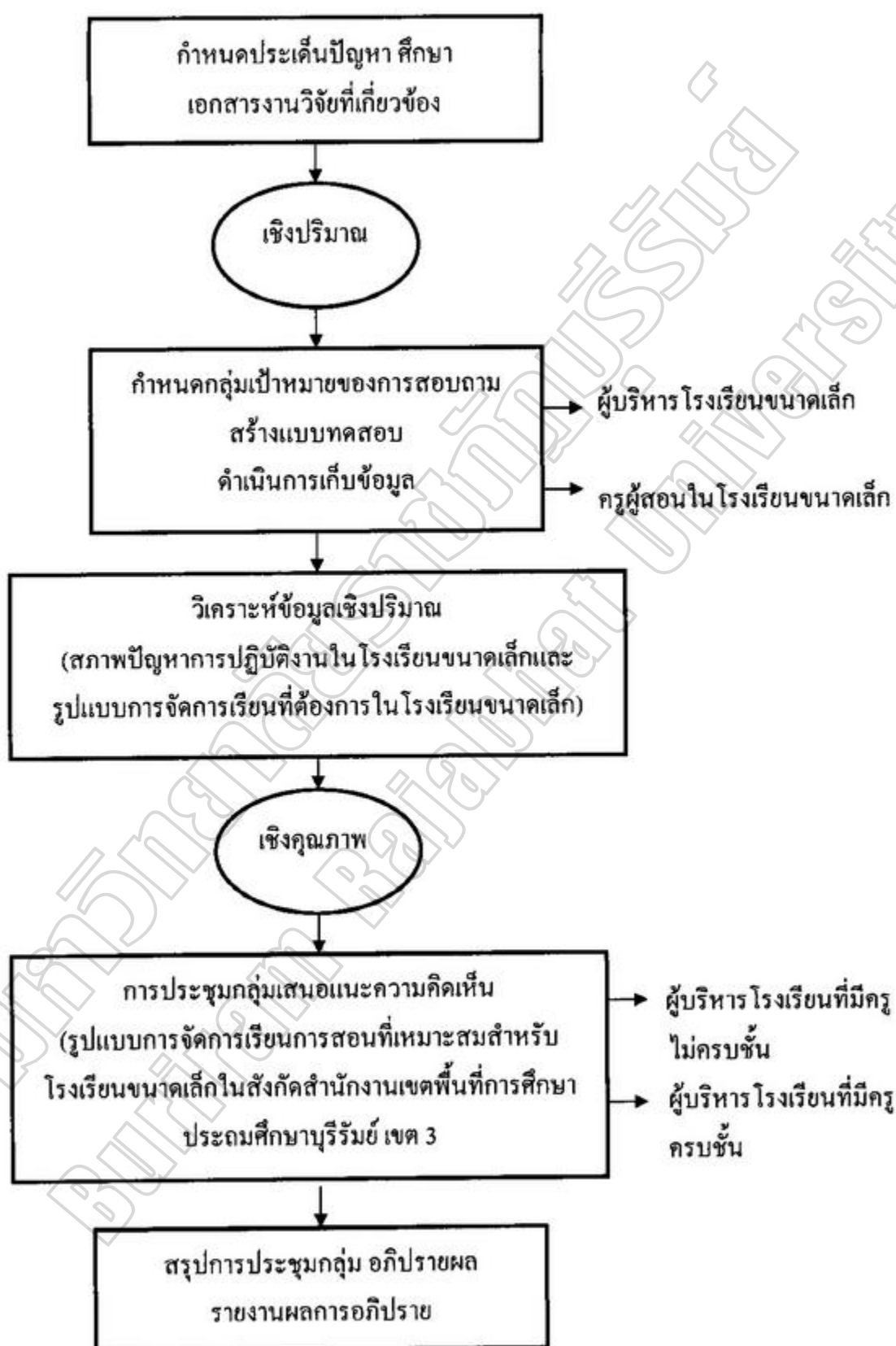
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนขนาดเล็กตามเป้าหมายและกำหนดวันรับแบบสอบถามคืน โดยมาเก็บด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยไปรวบรวมแบบสอบถามจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 77 โรงเรียน ด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 231 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. จัดประชุมกลุ่ม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน คือ ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 5 คน และผู้บริหาร โรงเรียนที่มีครูครบชั้นจำนวน 5 คน

5. สรุปประเด็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมกลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1. หนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย
2. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบคัดเลือกแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การประชุมกลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางและวิธีการในการประชุมกลุ่มดังนี้

1. ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน
3. วางแผนเรื่องระยะเวลาและตารางเวลา
4. ผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 6 รูปแบบ
5. ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไข แล้วนำข้อคำถามไปทดลองใช้กับ โรงเรียนขนาดเล็ก
6. ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมกลุ่มด้วยตนเองและมีผู้ช่วยจดบันทึก (Note Taker) โดยผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับผู้จดบันทึกอย่างละเอียดก่อนดำเนินการประชุมกลุ่ม
7. ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่
8. เตรียมดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม โดยเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเทป สมุด ดินสอ อาหารว่างและเครื่องดื่ม เป็นต้น

9. จัดประชุมกลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม โดยวิธีการดังต่อไปนี้

9.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และผู้บริหารโรงเรียนที่มีครูครบชั้น จำนวน 10 คน

9.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการจัดประชุมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วในการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็ก วิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าร้อยละของความถี่ และนำมาแปลความหมายของแบบสอบถามแยกเป็นรายชื่อ รายด้านและรวมทุกด้าน

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก วิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าร้อยละของความถี่ และนำมาแปลความหมายของแบบสอบถามแยกเป็นรายชื่อรายด้านและรวมทุกด้าน

4. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้การสังเคราะห์สรุปรวมประเด็น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถาม ใช้สูตรดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2549 : 220)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา หรือระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด. 2547 : 99) มีสูตร ดังนี้

$$a = \frac{k}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ a แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของ ความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ค่าร้อยละ ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2547 : 87-88)

$$\text{สูตร } P = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าร้อยละ
	F	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ
	n	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ	e	คือ	ความคาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดของประชากร
	n	คือ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิทางการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัญหาการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตอนที่ 3 วิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่ต้องการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยการประชุมกลุ่ม เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 6 รูปแบบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิทางการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ และวุฒิการศึกษา

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รวม 231)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
ผู้บริหารโรงเรียน	77	33.33
ครูผู้สอน	154	66.67
2. เพศ		
ชาย	97	41.99
หญิง	134	58.01
3. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	5	2.16
อายุ 31- 40 ปี	48	20.78
อายุ 41- 50 ปี	96	41.56
51 ปี ขึ้นไป	82	35.50
4. ประสบการณ์		
น้อยกว่า 10 ปี	32	13.86
ตั้งแต่ 10-20 ปี	136	58.87
มากกว่า 20 ปี	63	27.27
5. วุฒิต่างการศึกษา		
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5	2.17
ปริญญาตรี	139	60.17
สูงกว่าปริญญาตรี	87	37.66

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 154 คน คิดเป็น (ร้อยละ 66.67) เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ (58.01) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ (41.56) มีประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ตั้งแต่ 10-20 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ (58.87) มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรีจำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ (60.17)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ สภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปรากฏดังตาราง 4-10 ดังนี้

ตาราง 4 ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านผู้บริหารของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ด้านผู้บริหาร	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.ผู้บริหารใช้เทคนิคและวิธีการบริหารใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพ โรงเรียน	39 (16.88)	74 (32.04)	58 (25.11)	34 (14.71)	26 (11.26)
2.ผู้บริหารมุ่งมั่นในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและยกระดับมาตรฐานของโรงเรียน	48 (20.79)	52 (22.51)	63 (27.27)	36 (15.58)	32 (13.85)
3.ผู้บริหารมีความเสียสละ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ชุมชน และท้องถิ่น	52 (22.51)	43 (18.62)	74 (32.03)	25 (10.82)	37 (16.02)
4.ผู้บริหารทำงาน โดยควบคุมให้เป็นไปตามกฎระเบียบหรือทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน ตามหลักสูตรกำหนด	53 (22.94)	50 (21.64)	49 (21.22)	41 (17.75)	38 (16.45)

ตาราง 4 (ต่อ)

ด้านผู้บริหาร	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.ผู้บริหารให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการสอนของครู และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น	47 (20.35)	39 (16.88)	76 (32.90)	40 (17.31)	29 (12.50)
6.ผู้บริหารกระตุ้นและสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน	34 (14.72)	42 (18.18)	96 (41.56)	35 (15.15)	24 (10.39)
7.ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ	39 (16.88)	52 (22.51)	37 (16.02)	78 (33.77)	25 (10.82)
เฉลี่ยร้อยละ	44.57 (19.29)	50.29 (21.78)	64.71 (28.01)	41.29 (17.87)	30.14 (13.05)

จากตาราง 4 พบว่าสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านผู้บริหาร ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 28.01) รองลงมาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 21.78) และระดับมากที่สุด (ร้อยละ 19.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากค่าร้อยละมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 6 ผู้บริหารกระตุ้นและสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 41.56) ข้อ 5 ผู้บริหารให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการสอนของครู และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น (ร้อยละ 32.90) และข้อ 3 ผู้บริหารมีความเสียสละ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ชุมชน และท้องถิ่น (ร้อยละ 32.03)

ตาราง 5 ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านสมรรถนะครูของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียน
ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ด้านสมรรถนะครู	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.ครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศเวลาที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนและโรงเรียนให้ดีขึ้น	42 (18.18)	82 (35.50)	51 (22.08)	32 (13.85)	24 (10.39)
2.ครูมีความขยันหมั่นเพียรในการจัดเตรียมการสอนและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	35 (15.15)	42 (18.18)	78 (33.77)	39 (16.88)	37 (16.02)
3.ครูมีวินัยไม่เรียนรู้อะไรและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	69 (29.87)	72 (31.17)	56 (24.24)	20 (8.66)	14 (6.06)
4.ครูมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย	51 (22.08)	55 (23.81)	72 (31.17)	30 (12.98)	23 (9.96)
5.ครูปฏิบัติงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถ	65 (28.14)	84 (36.36)	43 (18.62)	21 (9.09)	18 (7.79)
6.ครูได้รับการพัฒนาและอบรมความรู้ทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอต่อการจัดการเรียนการสอน	50 (21.64)	44 (19.05)	65 (28.14)	35 (15.15)	37 (16.02)
7.ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานร่วมกัน	56 (24.24)	62 (26.84)	81 (35.07)	21 (9.09)	11 (4.76)
8.ครูได้รับการสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ดีเด่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางานในโรงเรียน	46 (19.91)	78 (33.77)	67 (29.01)	21 (9.09)	19 (8.22)
9.ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และมีวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียน	36 (15.58)	22 (9.52)	86 (37.23)	47 (20.35)	40 (17.32)

ตาราง 5 (ต่อ)

ด้านสมรรถนะครู	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10.ครูสามารถบูรณาการหลักสูตรได้	32 (13.85)	44 (19.05)	83 (34.03)	35 (15.15)	37 (16.02)
11.ครูมีความสามารถในการประยุกต์ใช้สื่อและอุปกรณ์ช่วยสอน	47 (20.35)	52 (22.51)	69 (29.87)	31 (13.42)	32 (13.85)
12.ครูสามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน	48 (20.78)	51 (22.08)	84 (36.36)	20 (8.66)	28 (12.12)
เฉลี่ยร้อยละ	48.39 (20.95)	57.92 (25.07)	70.15 (30.37)	28.39 (12.29)	26.15 (11.32)

จากตาราง 5 พบว่าสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านสมรรถนะครู ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 30.37) รองลงมาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 25.07) และระดับมากที่สุด (ร้อยละ 20.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากค่าร้อยละมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 9 ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และมีวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียน (ร้อยละ 37.23) ข้อ 12 ครูสามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (ร้อยละ 36.36) และ ข้อ 7 ครูมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงประสพการณ์และเรียนรู้การทำงานร่วมกัน (ร้อยละ 35.07)

ตาราง 6 ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านบริหารจัดการของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียน
ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ด้านบริหารจัดการ	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อการบริหารจัดการ	27 (11.69)	32 (13.85)	78 (33.76)	50 (21.65)	44 (19.05)
2. โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก	32 (13.85)	41 (17.75)	47 (20.35)	63 (27.27)	48 (20.78)
3. โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับหลักสูตร	39 (16.88)	31 (13.42)	41 (17.75)	66 (28.57)	54 (23.38)
4. โรงเรียนสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยกับการเรียนรู้	40 (17.31)	35 (15.15)	56 (24.24)	48 (20.78)	52 (22.52)
5. โรงเรียนสามารถจัด โครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาครูได้ตรงตามความต้องการของครู	39 (16.88)	52 (22.51)	57 (24.67)	44 (19.06)	39 (16.88)
6. โรงเรียนมีเครือข่ายทางวิชาการหรือศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา	29 (12.55)	31 (13.42)	42 (18.18)	77 (33.33)	52 (22.52)
7. โรงเรียนมีระบบดูแลส่งต่อนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการศึกษา	41 (17.74)	50 (21.65)	68 (29.44)	32 (13.85)	40 (17.32)
8. โรงเรียนได้รับการนิเทศติดตามช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ	35 (15.15)	44 (19.05)	72 (31.17)	42 (18.18)	38 (16.45)
เฉลี่ยร้อยละ	35.25 (15.26)	39.50 (17.10)	57.63 (24.95)	52.75 (22.84)	45.87 (19.85)

จากตาราง 6 พบว่า สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านบริหารจัดการส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 24.95) รองลงมาอยู่ในระดับ น้อย (ร้อยละ 22.84) และระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 19.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากค่าร้อยละ มากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 1 โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โรงเรียนเพื่อการบริหารจัดการ (ร้อยละ 33.76) ข้อ 8 โรงเรียนได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 31.17) และ ข้อ 7 โรงเรียนมีระบบดูแลส่ง ต่อนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการศึกษา (ร้อยละ 29.44)

ตาราง 7 ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านการจัดการเรียนรู้ของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ด้านการจัดการเรียนรู้	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. โรงเรียนสามารถบูรณาการเนื้อหาวิชา มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	32 (13.85)	39 (16.88)	61 (26.41)	51 (22.08)	48 (20.78)
2. โรงเรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน ท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้	22 (9.52)	38 (16.45)	45 (19.49)	66 (28.57)	60 (25.97)
3. โรงเรียนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ แบบคละชั้น ให้เด็กมีความสามารถต่างอายุกัน มาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน	28 (12.12)	38 (16.45)	67 (29.01)	50 (21.64)	48 (20.78)
4. โรงเรียนให้วิทยากรท้องถิ่นหรือภูมิปัญญา ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	36 (15.58)	43 (18.62)	62 (26.84)	48 (20.78)	42 (18.18)
5. โรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และนำวิธีการเหล่านั้นมาบูรณาการ	36 (15.58)	43 (18.62)	55 (23.81)	52 (22.51)	45 (19.48)
เฉลี่ยร้อยละ	30.80 (13.33)	40.20 (17.40)	58.00 (25.11)	53.40 (23.12)	48.60 (21.04)

จากตาราง 7 พบว่า สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 25.11) รองลงมาอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 23.12) และระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 21.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากค่าร้อยละมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 3 โรงเรียนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นให้เด็กมีความสามารถต่างอายุกันมาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน (ร้อยละ 29.01) ข้อ 4 โรงเรียนให้วิทยากรท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 26.84) และ ข้อ 1 โรงเรียนสามารถบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 26.41)

ตาราง 8 ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	43 (18.62)	48 (20.78)	72 (31.17)	40 (17.32)	28 (12.12)
2. โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีอย่างทันสมัยที่เพียงพอ	68 (29.44)	56 (24.24)	52 (22.51)	30 (12.99)	25 (10.82)
3. โรงเรียนให้บริการหนังสือแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ	43 (18.62)	48 (20.78)	64 (27.71)	35 (15.14)	41 (17.75)
4. โรงเรียนมีการพัฒนา ปรับปรุงสถานที่ สาธารณูปโภคพื้นฐานให้สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอ	48 (20.78)	55 (23.81)	65 (28.14)	31 (13.42)	32 (13.85)
เฉลี่ยร้อยละ	50.50 (21.86)	51.75 (22.40)	63.25 (27.38)	34.00 (14.72)	31.50 (13.64)

จากตาราง 8 พบว่า สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 27.38) รองลงมาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 22.40) และระดับมากที่สุด (ร้อยละ 21.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากค่าร้อยละมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 1 โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (ร้อยละ 31.17) ข้อ 4 โรงเรียนมีการพัฒนา ปรับปรุงสถานที่ สาธารณูปโภคพื้นฐานให้สะอาด ปลอดภัยและเพียงพอ (ร้อยละ 28.14) และข้อ 3 โรงเรียนให้บริการหนังสือแบบเรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ (ร้อยละ 27.71)

ตาราง 9 ค่าความถี่และค่าร้อยละด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.ชุมชนเข้าร่วมในการสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น	35 (15.15)	42 (18.18)	78 (33.77)	40 (7.32)	36 (15.58)
2.ชุมชนร่วมบริจาคทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์ให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน	74 (32.04)	71 (30.74)	41 (17.75)	25 (10.82)	20 (8.65)
3.ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการโรงเรียน	25 (10.82)	32 (13.85)	35 (15.16)	97 (41.99)	42 (18.18)
4.ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา	41 (17.75)	49 (21.21)	84 (36.37)	25 (10.82)	32 (13.85)
5.ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการจัดสร้าง ปรับปรุงและดูแลอาคารสถานที่ของโรงเรียน	44 (19.05)	56 (24.24)	77 (33.32)	30 (12.98)	24 (10.41)
เฉลี่ยร้อยละ	43.80 (18.96)	50.00 (21.65)	63.00 (27.27)	43.40 (18.79)	30.80 (13.33)

จากตาราง 9 พบว่า สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 27.27) รองลงมาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 21.65) และระดับมากที่สุด (ร้อยละ 18.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากค่าร้อยละ มากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา (ร้อยละ 36.37) ข้อ 1 ชุมชนเข้าร่วมในการสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ 33.77) และข้อ 5 ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการจัดสร้าง ปรับปรุงและดูแลอาคารสถานที่ของโรงเรียน (ร้อยละ 33.32)

ตาราง 10 การวิเคราะห์สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมและรายด้านของสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

สภาพการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็ก	ระดับปัญหา (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านผู้บริหาร	44.57 (19.29)	50.29 (21.78)	64.71 (28.01)	41.29 (17.87)	30.14 (13.05)
2. ด้านสมรรถนะครู	48.39 (20.95)	57.92 (25.07)	70.15 (30.37)	28.39 (12.29)	26.15 (11.32)
3. ด้านการบริหารจัดการ	35.25 (15.26)	39.50 (17.10)	57.63 (24.95)	52.75 (22.84)	45.87 (19.85)
4. ด้านการจัดการเรียนรู้	30.80 (13.33)	40.20 (17.40)	58.00 (25.11)	53.40 (23.12)	48.60 (21.04)
5. ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้	50.50 (21.86)	51.75 (22.40)	63.25 (27.38)	34.00 (14.72)	31.50 (13.64)
6. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	43.80 (18.96)	50.00 (21.65)	63.00 (27.27)	43.40 (18.79)	30.80 (13.33)
รวมเฉลี่ย	42.22 (18.28)	48.28 (20.90)	62.79 (27.18)	42.20 (18.27)	35.51 (15.37)

จากตาราง 10 พบว่า สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหาร และครูผู้สอนส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 27.18) รองลงมาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 20.90) และระดับมากที่สุด (ร้อยละ 18.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงจากค่าร้อยละ มากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 2 ด้านสมรรถนะครู (ร้อยละ 30.37) ข้อ 1 ด้านผู้บริหาร (ร้อยละ 28.01) และ ข้อ 4 ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ (ร้อยละ 27.38) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปรากฏดังตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 ค่าความถี่และค่าร้อยละของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน	ระดับความต้องการ (ร้อยละ)					ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม	82 (35.50)	61 (26.41)	54 (23.38)	14 (6.06)	20 (8.66)	2
2. รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ	39 (16.88)	34 (14.72)	50 (21.65)	46 (19.91)	62 (26.84)	6
3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม	76 (32.90)	54 (23.38)	68 (29.44)	18 (7.79)	15 (6.49)	3
4. รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร	46 (19.91)	27 (11.69)	48 (20.78)	68 (29.44)	42 (18.18)	4
5. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบตตะชั้น	118 (51.08)	66 (28.57)	35 (15.15)	5 (2.16)	7 (3.03)	1
6. รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	41 (17.75)	39 (16.88)	40 (17.32)	65 (28.14)	46 (19.91)	5

จากตาราง 11 พบว่า เมื่อพิจารณาเรียงจากค่าร้อยละมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ของความต้องการมากที่สุด คือ ข้อ 5 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น (ร้อยละ 51.08) ข้อ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม (ร้อยละ 35.50) และข้อ 3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม (ร้อยละ 32.90)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สภาพการปฏิบัติและปัญหาโดยรวม คือ โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ ขาดสื่อ การเรียนการสอน ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้นักเรียน ไม่มีทักษะในการใช้ ICT
2. โรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณน้อย รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ
3. โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนครู และผู้บริหารย้ายบ่อย
4. ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กรับภาระงานที่มากเกินไป
5. จัดครูธุรการไว้ให้ทุกโรงเรียน
6. ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กไม่ได้รับการพัฒนางานทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ
7. ระบบงานธุรการค่อนข้างมีปัญหา เพราะอินเทอร์เน็ตใช้การได้ไม่เต็มที่
8. สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กโดยการประชุมกลุ่ม เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 6 รูปแบบ

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม
2. รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ
3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
4. รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร
5. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น
6. รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง มาดำเนินการประชุมกลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 5 คน

2. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น จำนวน 5 คน

สถานที่ที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม คือห้องประชุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

จากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 6 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม 2) รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ 3) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม 4) รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร 5) รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคณะชั้น และ 6) รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สำหรับแต่ละรูปแบบมีประเด็นนำมาประชุมกลุ่ม โดยเรียนเชิญผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กด้วยตนเอง จำนวน 10 แห่ง ๆ ละ 1 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น รวม 10 คน เข้าประชุมกลุ่มเพื่ออภิปรายเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่ได้ผลการวิเคราะห์แต่ละรูปแบบตามลำดับความเหมาะสม ดังนี้

1. ลำดับที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคณะชั้น เป็นรูปแบบที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนจำนวนน้อย ครูไม่ครบชั้น ซึ่งโรงเรียนที่สอนแบบคณะชั้นสามารถปรับตารางเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้แบบคณะชั้น โดยเน้นทักษะที่สำคัญที่เป็นทักษะร่วมในการแสวงหาความรู้ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดทำแผนการเรียนรู้แบบคณะชั้นเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามตารางเรียน ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถจัดชุดแผนการเรียนรู้ได้ตรงตามระดับที่คณะชั้น เนื่องจากแผนการเรียนรู้นี้ แยกเป็นแต่ละชั้นปี จึงนำมาจัดรวมกันได้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียนได้ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคณะชั้นให้โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เพื่อพัฒนาและขยายผลการเรียนการสอนแบบคณะชั้น นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพนักเรียน และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู

2. ลำดับที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม เป็นรูปแบบที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สามารถนำมา

จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจาก การเรียนการสอนแบบ
เครือข่ายร่วมนั้น เป็นการจัดการเรียนรวมโรงเรียนในเครือข่ายที่อยู่ใกล้เคียง มาเรียนรวมระหว่าง
โรงเรียน โดยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งครู สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี สามารถแก้ปัญหา
ครูไม่ครบชั้นได้

3. ลำดับที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
เป็นรูปแบบที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูไม่ครบชั้น และแก้ปัญหา
ในการขาดแคลนครูในกลุ่มสาระเฉพาะวิชา เท่านั้น ไม่สามารถสอนแทนครูได้ การสอนรูปแบบนี้
ต้องมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแลแนะนำ นักเรียนจึงจะได้ผลและมีประสิทธิภาพ

4. ลำดับที่ 4 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
ที่ครูผู้สอนใน โรงเรียนขนาดเล็กจะต้องมีความรู้ในการบูรณาการเนื้อหารายวิชา และสามารถ
วิเคราะห์หลักสูตรแล้วนำวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้อันแต่ละกลุ่มวิชาที่สอดคล้องกัน
มาเชื่อมโยงสู่การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการแล้วมากำหนดกิจกรรมให้สามารถ
จัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียวในช่วงชั้น ซึ่งสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนครูไม่ครบชั้นได้

5. ลำดับที่ 5 รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นรูปแบบ
การจัดการเรียนการสอนที่นำแนวคิด นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย
มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และ
ประหยัดเวลาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับ
การจัดการเรียนการสอน รูปแบบการใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องมี
บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และต้องใช้งบประมาณ
ในการส่งเสริม สนับสนุน ในการจัดการเรียนการสอน จึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่าง
แพร่หลาย เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ

6. ลำดับที่ 6 รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
ที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไม่สามารถ
นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนรูปแบบ ICT
เพื่อการพัฒนาคุณภาพ เป็นการใช้ห้องเรียนคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไม่ได้รับจัดสรรรถคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ พร้อมทั้ง วัสดุ อุปกรณ์
จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ
ICT ในการพัฒนาคุณภาพแต่อย่างใด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน พบว่า
  - 1.1 ด้านผู้บริหารส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารไม่ดำเนินการกระตุ้นและสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารไม่ให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการสอนของครู และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และผู้บริหารไม่มีความเสียสละ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ชุมชน และท้องถิ่นตามลำดับ

1.2 ด้านสมรรถนะครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และไม่ศึกษาวิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียน ส่วนเรื่องการประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานร่วมกันมีน้อย

1.3 ด้านการบริหารจัดการส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ โรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ของโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และโรงเรียนไม่ได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไม่ดำเนินการบริหารจัดการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง จึงทำให้ประสบผลสำเร็จด้านการส่งต่อนักเรียนน้อย

1.4 ด้านการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ โรงเรียนให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นแก่บุคลากรน้อย จึงจัดการเรียนการสอนให้เด็กมีความสามารถต่างอายุกันมาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน ได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของวิทยากรท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหารายวิชามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยตามลำดับ

1.5 ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนไม่ได้รับการพัฒนา และไม่ปรับปรุงสถานที่ สาธารณูปโภคพื้นฐานให้สะอาด ปลอดภัย เพียงพอ การให้บริการหนังสือแบบเรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบน้อยตามลำดับ

1.6 ด้านมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา การสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดสร้าง ปรับปรุงและดูแลอาคารสถานที่ของโรงเรียนตามลำดับ

สรุปผลการศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานูรริรัมย์ เขต 3 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสภาพ

การปฏิบัติงานในแต่ละด้านเป็น ดังนี้ คือ ด้านผู้บริหารจะต้องกระตุ้นและสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติ ด้านสมรรถนะครู ครูจะต้องพัฒนางานด้านวิชาการและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียนและสามารถพัฒนาตนเองเป็นครูมืออาชีพ สามารถออกแบบการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมที่น่าสนใจ และท้าทาย เพื่อจูงใจนักเรียนให้เกิดความมุ่งมั่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียนอย่างแท้จริง ด้านบริหารจัดการ โรงเรียนจะต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและเป็นระบบ ด้านการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนต้องเร่งดำเนินการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน โดยการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเพื่อให้เด็กที่มีความสามารถต่างอายุกันมาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกันได้ ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้โรงเรียนต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น และมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะ โรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 สภาพการปฏิบัติและปัญหาโดยรวม โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ ขาดสื่อ การเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้นักเรียนไม่มีทักษะในการใช้ ICT เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณน้อยไม่เพียงพอ รัฐควรจัดสรรงบประมาณ และสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยให้เพียงพอ ให้โรงเรียนขนาดเล็กบริหารจัดการเองให้เกิดความคล่องตัว ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และปัญหาที่สำคัญ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก แคลนครู ผู้บริหารโรงเรียนย้ายบ่อย ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับภาระงานที่มากเกินไป ควรจัดครูธุรการให้โรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงเรียน เพื่อมิให้เกิดปัญหาครูทอดทิ้งห้องเรียนไปทำหน้าที่อื่น การปฏิบัติงานระบบงานธุรการค่อนข้างมีปัญหา เพราะอินเทอร์เน็ตใช้การได้ไม่เต็มที่ การติดต่อสื่อสาร ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาและ โรงเรียนขนาดเล็กจึงล่าช้า ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กไม่ได้รับการพัฒนางานทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมเพื่อพัฒนางานทางวิชาให้ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างสม่ำเสมอ และสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อความร่วมมือกันทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จากการประชุมกลุ่มผู้บริหาร โรงเรียน

ขนาดเล็กโดยวิธีเลือกแบบเจาะจงมาดำเนินการประชุมกลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 5 คน และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น จำนวน 5 คน ผลจากการอภิปรายกลุ่ม เรื่องรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 6 รูปแบบ โดยเรียงลำดับตามความต้องการดังนี้

- 3.1 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น
- 3.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม
- 3.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่าน
- 3.4 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร
- 3.5 รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ
- 3.6 รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ ICT

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทราบสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กและรูปแบบการจัดการเรียนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ซึ่งผลการวิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานด้านผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหาร ไม่ดำเนินการกระตุ้นและสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน และให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการสอนของครูน้อย รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้ดี ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเข้ามาใหม่ จึงมีข้อจำกัดในเรื่องการบริหารจัดการ ประสบการณ์ในการทำงาน และผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กย้ายบ่อยการพัฒนาทุกด้านในโรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่ต่อเนื่องขาดประสิทธิภาพส่งผลต่องานด้านวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กโดยตรง อีกทั้งโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณน้อยเพราะการจัดสรรงบประมาณนั้นขึ้นอยู่กับค่ารายหัวเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพโรจน์ ศรีเพ็ง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากโครงการยกระดับคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก ตามทฤษฎีของบุคลากร ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด

คือด้านวิชาการ รองลงมาคือด้านการบริหารบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ (2547 : คำนำ) ระบุว่า การพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดให้มีคุณภาพในการบริหารจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ชีระ รุญเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและ ปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยระบุว่าผลงาน ของโรงเรียนจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนที่นักเรียนมีคุณภาพดี มักจะเป็น โรงเรียนที่ผู้บริหาร โรงเรียนสนใจงานด้านวิชาการ และอยู่ปฏิบัติหน้าที่ในความ รับผิดชอบที่โรงเรียนมาก สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ครัก (Krug, 1990 : 46) ได้ระบุใน งานวิจัยเรื่องการเรียนการสอนและความเป็นผู้นำพบว่า ความเป็นผู้นำของผู้บริหารมีผลต่อการ เรียนรู้ของนักเรียนอย่างไรและผู้บริหารมีประสิทธิภาพทำอะไรบ้าง ผลการศึกษาพบว่าความมุ่ง หมายของผู้บริหาร โรงเรียนในการกำหนดนโยบายของ โรงเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าบทบาทของผู้บริหารจะมีผลต่อบุคลิกลักษณะของครูใน โรงเรียนและชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางวิชาการมีวิสัยทัศน์เน้นการพัฒนาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับ บริบท กระตุ้นและพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากร โดยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนแสดงความสามารถ เต็มที่ รับฟังความคิดเห็นของครูและ ผู้ที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงพัฒนาการศึกษาและประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดี

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานด้านสมรรถนะครู อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหา คือ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และไม่ศึกษาวิธีการและ กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียน ขนาดเล็กขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ไม่ครบวิชาเอก ครูจึงสอนหลายวิชาและสอนไม่ตรงตาม วิชาเอก ครูมีภาระงานมาก ครู 1 คน รับผิดชอบงานในโรงเรียนหลายด้าน งานธุรการมาก และขาด การพัฒนางานทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลโดยตรงต่อสมรรถนะในการทำงาน สอดคล้องกับ แนวคิดของ กัลยา วรธรรมสาร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ปัญหาการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านปัจจัย ปัญหาจำนวนครูต่อนักเรียนเป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลง ไปคือปัญหาสื่อการเรียนการสอน เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับน้อย ด้านกระบวนการ ปัญหา การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลง ไป คือ ปัญหาการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาด้านศิลปะ ด้าน ผลผลิต ปัญหาผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระต่างประเทศ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ และ

ปัญหาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการและการกำหนดเป้าหมายของผู้เรียนเป็นปัญหาในระดับปานกลาง ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 4) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนระบุว่า การเรียนการสอนเป็นภารกิจหลัก ซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค ดังนั้น การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถความเข้าใจหลักสูตร จิตวิทยา และพัฒนาการของนักเรียน สามารถนำความรู้ ความเข้าใจมาส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนเป็นรายบุคคล มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยยึดตามความแตกต่างของบุคคล มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ พัฒนาตนเองเป็นครูมืออาชีพ สามารถออกแบบการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมที่น่าสนใจ ทำทาบ เพื่อจูงใจนักเรียนให้เกิดความมุ่งมั่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียนอย่างแท้จริง

1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน ด้านบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ โรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ของโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน โรงเรียนไม่ได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไม่บริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ประสบผลสำเร็จด้านการส่งต่อแก่นักเรียนน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ครูสอนหลายชั้น หลายวิชาภาระงานของครูมาก งานธุรการมากทำให้มีเวลาสำหรับนักเรียนน้อยลง บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผน อีกทั้งผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กย้ายบ่อยจึงขาดผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน และด้วยจำนวน โรงเรียนขนาดเล็กที่เพิ่มขึ้นทุกปี การนิเทศติดตาม ช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงไม่สม่ำเสมอ โรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 5) ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการ โรงเรียน จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งต่อการพัฒนาแก่นักเรียนอย่างแท้จริง กล่าวคือต้องมีการวางแผนพัฒนาโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี มีการประเมินความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ขจรเกียรติ มานิกลักษณ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการวางแผนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าบุคลากร โดยรวม และจำแนกตามสภาพ และขนาด โรงเรียนว่ามีการปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนในโรงเรียน โดยรวมและแต่ละขั้นตอน ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่ามี การปฏิบัติโดย

ภาพรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนและหัวหน้างานเห็นว่ามีการปฏิบัติภาพรวม และแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่ามีการปฏิบัติมากกว่าหัวหน้างาน ดังนั้น เพื่อการบริหารจัดการที่ดีจึงต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและเป็นระบบ

1.4 ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นให้เด็กมีความสามารถต่างอายุกันมาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกันน้อย เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานูร์รัมย์ เขต 3 เป็นเรื่องใหม่สำหรับครูผู้สอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้นยังไม่แพร่หลาย ครูผู้สอนขาดการส่งเสริมสนับสนุนและขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 27) ได้เสนอแนวคิดว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น คือการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนต่างชั้นต่างอายุ และต่างระดับความสามารถซึ่งเรียนในห้องเดียวกัน โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือและการสนับสนุนจากเพื่อนในห้องและสอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 4-7) ที่ได้ระบุว่า การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างหลากหลาย เช่น การสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี การจัดเครือข่าย โรงเรียนขนาดเล็ก การรวมโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กโดยทั่วไป มักประสบปัญหาที่ใกล้เคียงกัน นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และจากการสำรวจความคิดเห็นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551:15) พบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานใน 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียน และด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ซึ่งด้าน การจัดการเรียนการสอน เป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาค

1.5 ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบโรงเรียนไม่พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้ เนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกได้ ซึ่งการที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้นั้นต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ หรือ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน ซึ่งการจัดสภาพทั้งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ภายในและภายนอกให้มีบรรยากาศเหมาะสม ทั้งบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม

บรรยากาศการเป็นมิตรและความโปร่งใส และบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ดังที่ กมลชัย ศิริศรี (2546 : 29) เสนอแนวคิดว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สภาพของชุมชนและตัวบุคคลในชุมชน และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้แก่ตัวบุคคลและการปฏิบัติงานของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ โรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบรรยากาศเหมาะสม สิ่งแวดล้อมดีซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน

1.6 ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน ด้านมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการศึกษา และเป้าหมายของการจัดการศึกษา ไม่เข้าร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นและชุมชน ไม่มีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการจัดสร้าง ปรับปรุงและดูแลอาคารสถานที่ของโรงเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร และการประสานที่ดีกับชุมชน และส่วนใหญ่ประชากรมีฐานะยากจน ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการศึกษา มีภาระงานมาก ไม่เอื้อต่อการเข้ามาช่วยเหลือหรือเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา การดำรงชีวิตของชุมชน สังคม การเมืองและการปกครองมีข้อจำกัด ชุมชนไม่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒน์ บุญรัตนพันธ์ (2517 :3) ที่ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ขั้นการร่วมวางแผน โครงการ การเสียสละกำลัง แรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิด ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 :20) ย้ำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนเองและสอดคล้องกับงานวิจัยของ บันลือ พฤษะวัน (2528 : บทคัดย่อ) ระบุว่าปัญหาการประถมศึกษา พบว่าด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องรายงานการวิเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติว่า ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้คุณภาพการประถมศึกษาไม่บรรลุผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนในการจัดการศึกษาน้อยมาก อาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจและระบบราชการยังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา การสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นและการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้ สภาพการปฏิบัติและปัญหาโดยรวม โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ ขาดสื่อ การเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้นักเรียนไม่มีทักษะในการใช้ ICT เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณน้อยไม่เพียงพอ รัฐควรจัดสรรงบประมาณ และสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยให้เพียงพอ ให้โรงเรียนขนาดเล็กบริหารจัดการเองให้เกิดความคล่องตัว ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และปัญหาที่สำคัญ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก แคลนครู ผู้บริหาร โรงเรียนย้ายบ่อย ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับภาระงานที่มากเกินไป ควรจัดครูธุรการให้โรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงเรียน เพื่อมิให้เกิดปัญหาครุทออดทิ้งห้องเรียนไปทำหน้าที่อื่น การปฏิบัติงานระบบงานธุรการค่อนข้างมีปัญหา เพราะอินเทอร์เน็ตใช้การได้ไม่เต็มที่ การติดต่อสื่อสาร ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนขนาดเล็กจึงล่าช้า ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กไม่ได้รับการพัฒนางานทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมเพื่อพัฒนางานทางวิชาให้ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างสม่ำเสมอ และสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อความร่วมมือกันทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สนอง ทาหอม (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การบริหารกิจกรรมนักเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความพร้อมด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการตามแผนและการประเมินผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถดี มีเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่มากและเหมาะสม

สามารถระดมทรัพยากรจากชุมชนได้มากกว่า ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีทรัพยากรในการบริหารน้อยความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ ตลอดจนการระดมทรัพยากรจากชุมชนก็มีปัญหาเสมอมา

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า

3.1 รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น เป็นรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างจากการประชุมกลุ่มมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการประชุมกลุ่มของผู้บริหารมีข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีครูไม่ครบชั้น นักเรียนมีจำนวนน้อย ควรจัดการเรียนการสอนรูปแบบการบริหารจัดการแบบคละชั้น เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กนั้นมีข้อดี คือสามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนจำนวนน้อย ครูไม่ครบชั้น ซึ่งโรงเรียนที่สอนแบบคละชั้นสามารถปรับตารางเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้แบบคละชั้น โดยเน้นทักษะที่สำคัญที่เป็นทักษะร่วมในการแสวงหาความรู้ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดทำแผนการเรียนรู้แบบคละชั้น เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามตารางเรียน ดังที่สำนักงานวิชาการมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 27-32) ได้เสนอแนวคิดว่ารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นต่างวัย ต่างความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน

3.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม เป็นรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างจากการประชุมต้องการเป็นอันดับ 2 และจากการประชุมกลุ่มของผู้บริหารมีข้อเสนอแนะว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจาก การเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวมนั้นเป็นการจัดการเรียนรวมโรงเรียนในเครือข่ายที่อยู่ใกล้เคียง มาเรียนรวมระหว่างโรงเรียน โดยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งครู สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี สามารถแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นได้ ดังที่สำนักงานวิชาการมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 18-19) ได้เสนอแนวคิดว่าการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายเรียนรวมชั้นภายในเครือข่ายของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน เพื่อแก้ปัญหาคาดแคลนครูที่ส่งผลให้ครูไม่ครบชั้นเรียน เมื่อมีการ รวมชั้นเครือข่ายที่จับคู่กันหรือเป็นกลุ่มย่อย ส่งผลให้มีครูครบชั้น วัสดุอุปกรณ์การสอนมีเพียงพอ สร้างความมั่นใจ

ให้กับชุมชนในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบกับ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามูลนิธิ เขต 3 ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวมมี 1 เครือข่าย คือ เครือข่ายกลุ่มนางรอง มีโรงเรียนในเครือข่าย จำนวน 4 โรงเรียน แต่เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม มีข้อจำกัดเรื่องของระยะทางระหว่างโรงเรียนเครือข่ายและงบประมาณที่สนับสนุนค่าพาหนะ จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างกันไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวมได้อย่างแพร่หลาย

3.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างจากการประชุมต้องการเป็นอันดับ 3 และจากการประชุมกลุ่มของผู้บริหารมีข้อเสนอแนะว่าเป็นรูปแบบที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามูลนิธิ เขต 3 สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูไม่ครบชั้น และแก้ปัญหาในการขาดแคลนครูในกลุ่มสาระเฉพาะวิชา เท่านั้น ไม่สามารถสอนแทนครูได้ การสอนรูปแบบนี้ ต้องมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแลแนะนำ นักเรียนจึงจะได้ผลและมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามูลนิธิ เขต 3 ส่วนใหญ่มีโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูเฉพาะวิชา โดยผ่านระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มาลงระบบ e-Learning ซึ่งสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนครูเฉพาะวิชาได้ ดังที่สำนักงานวิชาการมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 24-25) ได้เสนอแนวคิดว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูไม่ครบชั้น ปัญหาการขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมนี้จัดการเรียนการสอนได้เฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนยังไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน

3.4 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร เป็นรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างจากการประชุมต้องการเป็นอันดับ 4 และจากการประชุมกลุ่มของผู้บริหารมีข้อเสนอแนะว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็กจะต้องมีความรู้ในการบูรณาการเนื้อหาวิชา และสามารถวิเคราะห์หลักสูตรแล้วนำวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มวิชาที่สอดคล้องกันมาเชื่อมโยงสู่การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการแล้วมากำหนดกิจกรรมให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียวในช่วงชั้น ดังที่สำนักงานวิชาการมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 25-26) ได้เสนอแนวคิดว่ารูปแบบการบูรณาการ

หลักสูตรเป็นการนำความรู้มาประมวลผลไว้ในหน่วยเดียวกันเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุถึงจุดหมายของหน่วยบูรณาการ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการหลักสูตร ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากมีข้อจำกัดในการดำเนินการค่อนข้างมากในเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการบูรณาการหลักสูตร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้น

3.5 รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างจากการประชุมต้องการเป็นอันดับ 5 และจากการประชุมกลุ่มของผู้บริหารมีข้อเสนอแนะว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่นำแนวคิด นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดเวลาในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุญเกื้อ ทวหาเวช (2545 : 14-15) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นการนำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ตามเข้ามาใช้ในระบบการศึกษาที่มุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่อยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนการสอนสามารถเกิดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เกิดแรงจูงใจในการเรียนและช่วยให้ประหยัดเวลาในการเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และต้องใช้งบประมาณในการส่งเสริม สนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน จึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างแพร่หลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องของบุคลากรและงบประมาณในการสนับสนุน

3.6 รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ เป็นรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างจากการประชุมต้องการเป็นอันดับ 6 และจากการประชุมกลุ่มของผู้บริหารมีข้อเสนอแนะว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนรูปแบบ ICT เพื่อการพัฒนาคุณภาพ เป็นการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไม่ได้บริหารจัดการคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ พร้อมทั้ง วัสดุ อุปกรณ์ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพแต่อย่างใด ดังที่สำนักงานวิชาการมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 22-24) ได้เสนอแนวคิดว่า รถห้องเรียนคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ เป็นชุดคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ติดตั้งระบบเครือข่าย (LAN) ในยานพาหนะหรือสถานที่ติดตั้งพร้อมด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการทำงานที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ จึงไม่ได้นำมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับปานกลาง ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนี้ คือ

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ควรกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กตามบริบทแต่ละพื้นที่อย่างหลากหลาย เช่น รูปแบบ การเรียนการสอนแบบคละชั้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแต่ละโรงเรียนมีรูปแบบที่เหมาะสมตามบริบทให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพแตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพแตกต่างกัน ซึ่งมีปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน วัฒนธรรมของท้องถิ่น สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ที่จะเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.2 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เอื้อต่อรูปแบบการบริหารและจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนแบบคละชั้น ในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูไม่ครบชั้น เพื่อลดภาระงานของครู และแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นนั้นครูผู้สอนต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้นเพื่อขยายผลให้ครอบคลุมโรงเรียนในขนาดเล็กทั่วประเทศ

1.3 สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนรูปแบบเครือข่ายรวม ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง เนื่องจากต้องเดินทางไปเรียนรวมที่โรงเรียนหลักหากผู้ปกครองไม่มีความเข้าใจ หรือไม่สนับสนุนย่อมมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนของนักเรียน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยง ไม่สนใจการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ต่ำได้

1.4 ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปในข้อจำกัดและผลกระทบของโรงเรียนขนาดเล็ก และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

1.5 การนิเทศ ช่วยเหลือ และติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดเล็ก ควรนิเทศแต่ละโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรเฉพาะ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 77 โรงเรียนเท่านั้น ผลการวิจัยอยู่ในขอบเขตจำกัด ฉะนั้นควรมีการวิจัย โดยขยายขนาดและขอบเขตของการวิจัยให้ครอบคลุมไปยังโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ เพื่อยืนยันสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้

แบบแผนการวิจัย เนื่องจากการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ดังนั้น ข้อมูลที่ได้รับแม้จะมีความสมบูรณ์และมากเพียงพอที่จะอ้างอิงประชากรเป้าหมายในการวิจัยได้ แต่ลักษณะของข้อมูลก็ยังเป็นเพียง “การให้ข้อคิดเห็นหรือการบรรยายจากผู้ตอบแบบสอบถาม” ยังไม่ใช่ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถสังเกตได้ ดังนั้น หากจะศึกษาวิจัยในเรื่องเดิม หรือจะศึกษาพัฒนาต่อเนื่อง ผู้วิจัยควรออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพอย่างใดอย่างหนึ่งหรืออาจใช้รูปแบบผสมตามความเหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กมลชัย คีรีศรี. (2546). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

----- . (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

กัตยา วรรณสาร. (2547). ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กเขตพื้นที่

การศึกษาเชียงราย เขต 4 วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กิดานันท์ มลิทอง. (2540). เทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ขจรเกียรติ มานิกถักษ์. (2543). ศึกษาการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์การบริหารตามแนวทาง

การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชัชวาล ป้อมไชยา. (2542). การดำเนินงานการบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).

มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เทอดศักดิ์ พรหมเหลา. (2540). การศึกษาดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์.

กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีระ รุญเจริญ. (2544). สรุปรายงานการวิจัย. การศึกษาผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีพตามการรับรู้

ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา. นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

- นรินทร์ ลีกระโทก. (2544). การศึกษาความพร้อมในการบริหารงานตามนโยบาย 4 ประกัน
โรงเรียนประถมศึกษานำร่องการจัดการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี เขตการศึกษา 11.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- บันลือ พดกษะวัน. (2528). พินิจการประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญเกื้อ ควรรหาเวช. (2545). นวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เอสอาร์พรินติ้ง.
- ปราโมทย์ กิ่งแก้ว. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พยอม สุขมาก. (2541). เส้นทางสู่โรงเรียนในอุดมคติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545,”
(2545). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 74 ก.
- พยอม พวงประ โคน. (2544). บทบาทของผู้บริหารในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับพระราช
บัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามทัศนะของผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน
สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา).
บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- พัชนี ญาวีระ. (2547). การศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพ
โรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบศูนย์โรงเรียน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์. (2517). การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.
- เพชร ธรรมราช. (2537). สภาพปัญหาการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไพโรจน์ ศรีเพ็ง. (2547). การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียน
ขนาดเล็กตามทรรศนะของบุคลากรในการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
เพชรบูรณ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- บุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์.
- สนอง ทาหอม. (2531). ปัญหาการจัดกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- สมนึก ภัททิยชนี. (2549). การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สันติ สุขน้อยโพธิ์. (2542). การปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (2554). แผนการบริการจัดการโรงเรียน ขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2554. บุรีรัมย์ : กลุ่มนโยบายและแผน เอกสารที่ 12/2554.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียน ขนาดเล็ก ปีงบประมาณ 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 2. (2547). แผนพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษา ขนาดเล็ก. เชียงใหม่ : กลุ่มนโยบายและแผน เอกสารที่ 5/2547.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 2.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). การบริหารจัดการเรียนรู้โรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- อรรถพร สาระพันธ์. (2542). การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7. พิษณุโลก : สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 7.

- Ferguson, G. A. (1981). **Statistical Analysis in Psychology and Education**. New York : McGraw-Hill Book.
- Gill, D. B. (1998, September). "The Role of the School Principal in School District Administrative Decentralization : A Comparative Case Analysis." **Dissertation Abstracts International**. 15(4) : 5471 – A.
- Krug, S. E. (1990). "Leadership and Learning," in a **Measurement Base Approach for Analyzing School Effectiveness and Developing Effective School Leaders**. New York : Harper and Brothers.
- Martellaro, H. & Arosen, C. (1984, May). "The Relationship of School Enrollment Size to Academic Achievement in New Mexico." **Dissertation Abstracts International**. 45(4) : 3847 – A.
- Sheila, M. (1996, December). "Curriculum and Teachers Attitudes : The Impact of the Change Process in Special Education." **Dissertation Abstracts International**. 60(4) : 2314 – A.
- Taylor, B. (1996, December). "A Comparison Between Selected Aspects of the National Curriculum in England and Wales and the Common Curriculum in Ontario, with Particular Reference to Science Programs in Both Systems." **Dissertation Abstracts International**. (60(4) : 2123-A.
- Wiles, K. (1982). **Supervision for Better School : The Role of the Official Leader in Program Development**. 6th Ed. New York : McGraw – Hill.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๘๐๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน คุณศักดิ์ จันทร์ฝอย

ด้วยนางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต ๓ โดยมี ดร.สุรัชย์ ปิยานุกูล เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอกความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการ ในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๘๐๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน คุณเอกชัย ปุยะติ

ด้วย นางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวิษ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต ๓ โดยมี ดร.สุรัชย์ ปิยานุกูล เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอกความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการ ในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ คอ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๘๐๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร. อัจฉรา ฉายวิวัฒน์

ด้วย นางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาวิทยาลัยเขต ๓ โดยมี ดร.สุรัชย์ ปิยานุกูล เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการ ในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ตั๋ว ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๗๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๒

ด้วย นางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๓ โดยมี ดร.สุรัช ปิยานุกูล เป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้น จึงขออนุญาตให้ นางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/๖๒๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถ.จระ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์
จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

ด้วย นางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรีเขต ๓ โดยมี ดร.สุรัชย์ ปิยานุกูล เป็นประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษา วิจัยดังกล่าว จึงขอกความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ตะองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ
โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ ได้แก่

1. ผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก
2. ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 คำตอบที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพของท่านแต่ประการใด จึงขอความกรุณาจากท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง

3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานและรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. สถานภาพตำแหน่ง

ผู้บริหารสถานศึกษา

ครูผู้สอน

2. เพศ

ชาย

หญิง

3. อายุ

ต่ำกว่า 30 ปี

31-40 ปี

41-50 ปี

51 ปี ขึ้นไป

4. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

ปริญญาโท

สูงกว่าปริญญาโท

5. ประสบการณ์

ต่ำกว่า 10 ปี

10 - 15 ปี

16 - 20 ปี

20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องท้ายคำถามที่ตรงกับสภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กของท่านอยู่ในระดับปฏิบัติระดับใด ในแต่ละด้านได้แก่ (1) ด้านผู้บริหาร (2) ด้านสมรรถนะครู (3) ด้านการบริหารจัดการ (4) ด้านการจัดการเรียนรู้ (5) ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ (6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าอยู่ในระดับการดำเนินงานในระดับใด ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพปัญหามากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพปัญหามาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพปัญหาปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพปัญหาน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพปัญหาน้อยที่สุด

ข้อ ที่	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
ด้านผู้บริหาร						
1	ผู้บริหารใช้เทคนิคและวิธีการบริหารใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน					
2	ผู้บริหารมุ่งมั่นในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและยกระดับมาตรฐานของโรงเรียน					
3	ผู้บริหารมีความเสียสละ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ชุมชน และท้องถิ่น					
4	ผู้บริหารทำงานโดยควบคุมให้เป็นไปตามกฎระเบียบหรือทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตรกำหนด					
5	ผู้บริหารให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการสอนของครู และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น					
6	ผู้บริหารกระตุ้นและสร้างเสริมให้ครูมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน					
7	ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ					

ตาราง (ต่อ)

ข้อ ที่	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
ด้านสมรรถนะครู						
8	ครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศเวลาที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนและโรงเรียนให้ดีขึ้น					
9	ครูมีความขยันหมั่นเพียรในการจัดเตรียมการสอนและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย					
10	ครูมีวินัยใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
11	ครูมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย					
12	ครูปฏิบัติงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถ					
13	ครูได้รับการพัฒนาและอบรมความรู้ทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอต่อการจัดการเรียนการสอน					
14	ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานร่วมกัน					
15	ครูได้รับการสนับสนุนให้ไปศึกษาคูงานโรงเรียนที่ดีเด่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนางานในโรงเรียน					
16	ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย และมีวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียน					
17	ครูสามารถบูรณาการหลักสูตรได้					
18	ครูมีความสามารถในการประยุกต์ใช้สื่อและอุปกรณ์ช่วยสอน					
19	ครูสามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน					
ด้านการบริหารจัดการ						
20	โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อการบริหารจัดการ					
21	โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก					

ตาราง (ต่อ)

ข้อ ที่	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
ด้านการบริหารจัดการ						
22	โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับหลักสูตร					
23	โรงเรียนสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยกับการเรียนรู้					
24	โรงเรียนสามารถจัด โครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาครูได้ตรงตามความต้องการของครู					
25	โรงเรียนมีเครือข่ายทางวิชาการหรือศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา					
26	โรงเรียนมีระบบดูแลส่งต่อนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการศึกษา					
27	โรงเรียนได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ					
ด้านการจัดการเรียนรู้						
28	โรงเรียนสามารถบูรณาการเนื้อหาวิชามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
29	โรงเรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
30	โรงเรียนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นให้เด็กมีความสามารถต่างอายุกันมาเรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน					
31	โรงเรียนให้วิทยากรท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
32	โรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และนำวิธีการเหล่านั้นมาบูรณาการ					
ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้						
33	โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
34	โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีอย่างทันสมัยที่เพียงพอ					

ตาราง (ต่อ)

ข้อ ที่	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
ด้านสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้						
35	โรงเรียนให้บริการหนังสือแบบเรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ					
36	โรงเรียนมีการพัฒนา ปรับปรุงสถานที่ สาธารณูปโภคพื้นฐานให้ สะอาด ปลอดภัยและเพียงพอ					
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน						
37	ชุมชนเข้าร่วมในการสนับสนุน โรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น					
38	ชุมชนร่วมบริจาคทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์ให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน					
39	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ โรงเรียน					
40	ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา					
41	ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุน โรงเรียนในการจัดสร้าง ปรับปรุงและดูแลอาคารสถานที่ของโรงเรียน					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องท้ายคำถามที่ตรงกับ ระดับความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีความสำคัญ สอดคล้องต่อโรงเรียนของท่านตามลำดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ต้องการมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ต้องการมาก

ระดับ 3 หมายถึง ต้องการปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ต้องการน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ต้องการน้อยที่สุด

ข้อ ที่	รูปแบบการจัดการเรียนการสอน	ระดับความต้องการ				
		5	4	3	2	1
1	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม					
2	รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ					
3	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม					
4	รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร					
5	รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคละชั้น					
6	รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					

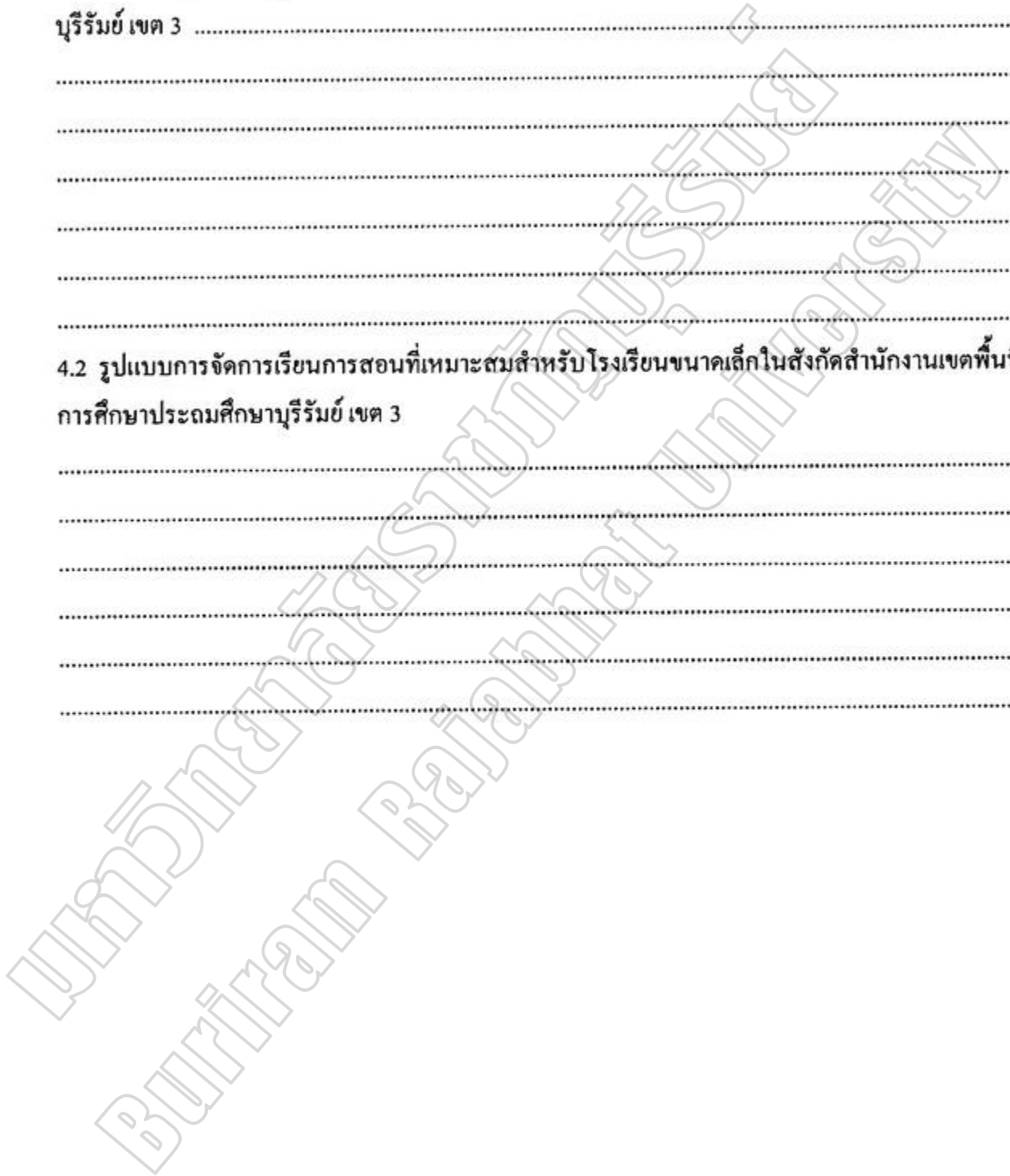
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

4.1 สภาพปัญหาการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 5 ประชุมกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้น และผู้บริหารโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้น เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายรวม
2. รูปแบบ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ
3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
4. รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร
5. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนแบบคณะชั้น
6. รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

อภิปราย.....

.....

.....

2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่โครงการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เรียงลำดับตามความต้องการและข้อเสนอแนะ

ลำดับที่ 1.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลำดับที่ 2.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลำดับที่ 3.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลำดับที่ 4.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลำดับที่ 5.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลำดับที่ 6.....

ข้อเสนอแนะ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก จ
การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ตาราง 12 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน
 ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สำหรับ
 ผู้เชี่ยวชาญ (N = 3)

ข้อที่	ค่าคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม			รวมเฉลี่ย	ใช้ได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	1.00	✓
2	+1	+1	+1	1.00	✓
3	+1	+1	+1	1.00	✓
4	+1	+1	+1	1.00	✓
5	+1	+1	+1	1.00	✓
6	+1	+1	+1	1.00	✓
7	+1	+1	0	1.00	✓
8	+1	+1	+1	1.00	✓
9	+1	+1	+1	1.00	✓
10	+1	+1	+1	1.00	✓
11	+1	+1	+1	1.00	✓
12	+1	+1	+1	1.00	✓
13	+1	+1	+1	1.00	✓
14	+1	+1	+1	1.00	✓
15	+1	+1	+1	1.00	✓
16	+1	+1	+1	1.00	✓
17	+1	+1	+1	1.00	✓
18	+1	+1	+1	1.00	✓
19	+1	+1	+1	1.00	✓
20	+1	+1	+1	1.00	✓
21	+1	+1	+1	1.00	✓
22	+1	+1	+1	1.00	✓
23	+1	+1	+1	1.00	✓

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าคะแนนความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม			รวมเฉลี่ย	ใช้ได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
24	+1	+1	+1	1.00	✓
25	+1	+1	+1	1.00	✓
26	+1	+1	+1	1.00	✓
27	+1	+1	+1	1.00	✓
28	+1	+1	+1	1.00	✓
29	+1	+1	+1	1.00	✓
30	+1	+1	0	1.00	✓
31	+1	+1	+1	1.00	✓
32	+1	+1	+1	1.00	✓
33	+1	+1	+1	1.00	✓
34	+1	+1	+1	1.00	✓
35	+1	+1	+1	1.00	✓
36	+1	+1	0	1.00	✓
37	+1	+1	+1	1.00	✓
38	+1	+1	+1	1.00	✓
39	+1	+1	+1	1.00	✓
40	+1	+1	+1	1.00	✓
41	+1	+1	+1	1.00	✓
รวมเฉลี่ย	1.00	1.00	0.97	0.99	

ตาราง 13 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สำหรับผู้เชี่ยวชาญ (N = 3)

ข้อที่	ค่าคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถาม			รวมเฉลี่ย	ใช้ได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	1.00	✓
2	+1	+1	+1	1.00	✓
3	+1	+1	+1	1.00	✓
4	+1	+1	+1	1.00	✓
5	+1	+1	+1	1.00	✓
6	+1	+1	+1	1.00	✓
รวมเฉลี่ย	1.00	1.00	1.00	1.00	

ตาราง 14 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELLABILITY ANALYSI – SCALE (ALPHA)

Item - total Statistics

ข้อที่	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha If Item Deleted
1	151.7333	828.2023	0.2878	0.9438
2	151.7667	831.4264	0.2033	0.9441
3	151.8333	824.2126	0.2628	0.9441
4	151.8667	817.4989	0.4488	0.9431
5	151.9667	818.5851	0.4385	0.9432
6	151.7333	839.0299	0.0397	0.9447
7	151.9393	815.3057	0.3926	0.9494
8	151.8333	815.9368	0.4702	0.9430
9	151.8667	829.5678	0.2100	0.9442
10	151.8000	821.0621	0.3633	0.9435
11	151.5333	815.2929	0.4197	0.9433
12	151.7000	828.6310	0.2416	0.9440
13	151.6667	826.57847	0.3610	0.9435
14	151.8667	824.6713	0.3613	0.9435
15	152.0667	820.8230	0.3181	0.9438
16	151.6000	819.9034	0.3725	0.9435
17	151.8667	824.6023	0.2816	0.9439
18	151.9333	823.7885	0.2743	0.9440
19	152.2000	820.5793	0.3214	0.9438
20	151.8333	824.0057	0.3129	0.9437
21	152.1000	827.8172	0.2584	0.9440
22	151.9333	824.2713	0.3002	0.9438
23	151.9667	823.0678	0.3659	0.9435
24	151.9000	827.4034	0.2588	0.9440
25	152.0667	808.5471	0.5438	0.9436

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha If Item Deleted
26	151.9333	821.3747	0.3905	0.9434
27	151.9333	810.8920	0.5137	0.9428
28	151.8333	812.6954	0.4289	0.9432
29	151.8000	807.6828	0.5740	0.9424
30	151.8667	808.6023	0.6001	0.9424
31	151.8000	806.9931	0.5658	0.9425
32	152.3657	805.2057	0.4722	0.9430
33	152.4333	803.7713	0.4710	0.9431
34	152.3667	791.6885	0.5676	0.9424
35	152.3000	796.0793	0.5238	0.9428
36	152.2333	795.0816	0.5389	0.9426
37	152.1333	801.6368	0.5628	0.9424
38	152.3667	803.2057	0.5529	0.9425
39	152.4000	805.8345	0.5594	0.9425
40	152.4333	794.7366	0.6846	0.9417
41	152.5333	796.0506	0.6510	0.9419
42	152.5000	801.9828	0.5902	0.9423
43	152.4667	793.8437	0.6487	0.9418
44	152.4333	807.0126	0.5400	0.9426
45	152.2667	807.4437	0.5204	0.9427
46	152.5333	809.3609	0.5854	0.9424
47	152.6000	799.6276	0.6361	0.9420

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.00

N of Items = 47

Alpha = 0.9440

ตารางที่ 15 ค่าความเชื่อมั่นและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสภาพปัญหาการ
ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก (N= 30)

ข้อที่	ค่าความเชื่อมั่น	ค่าความสอดคล้อง (IOC)
1	0.9438	1.00
2	0.9441	1.00
3	0.9441	1.00
4	0.9431	1.00
5	0.9432	1.00
6	0.9447	1.00
7	0.9494	1.00
8	0.9430	1.00
9	0.9442	1.00
10	0.9435	1.00
11	0.9433	1.00
12	0.9440	1.00
13	0.9435	1.00
14	0.9435	1.00
15	0.9438	1.00
16	0.9435	1.00
17	0.9439	1.00
18	0.9440	1.00
19	0.9438	1.00
20	0.9437	1.00
21	0.9440	1.00
22	0.9438	1.00
23	0.9435	1.00
24	0.9440	1.00
25	0.9436	1.00
26	0.9434	1.00

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าความเชื่อมั่น	ค่าความสอดคล้อง (IOC)
27	0.9428	1.00
28	0.9432	1.00
29	0.9424	1.00
30	0.9424	1.00
31	0.9425	1.00
32	0.9430	1.00
33	0.9431	1.00
34	0.9424	1.00
35	0.9428	1.00
36	0.9426	1.00
37	0.9424	1.00
38	0.9425	1.00
39	0.9425	1.00
40	0.9417	1.00
41	0.9419	1.00
42	0.9423	1.00
43	0.9418	1.00
44	0.9426	1.00
45	0.9427	1.00
46	0.9424	1.00
47	0.9420	1.00

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดบัพเท่ากับ 0.94

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางจันทร์เพ็ญ กฤตยานวัช
วัน เดือน ปีเกิด	19 มีนาคม 2505
สถานที่เกิด	97/3 หมู่ที่ 2 บ้านสะพานทราย ตำบลสะพานทราย อำเภอสะพานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โทร 08 9718 7861
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1/3 หมู่ที่ 2 บ้านสะพานทราย ตำบลสะพานทราย อำเภอสะพานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ 31170
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 31110
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 31110
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2523 มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2524 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (เลขานุการ) โรงเรียนพณิชยการขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2538 อนุปริญญาวิทยาศาสตร (คอมพิวเตอร์) วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2548 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (แนะแนวการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2554 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์